

STRUKTURA KAPITOLY

IKONY zpřesňují typ činnosti v jednotlivých cvičeních.

- vyvozování nového učiva
- vyjádření názoru, komunikace a sloh
- psaní, kreslení, práce přes fólii
- skupinová práce, hra, dramatizace
- náročnější úkol

V **HORNÍ LIŠTĚ** najdeme číslo stránky a také název učiva probíraného přímo na této stránce.

ODRÁŽKY ve tvaru **HVĚZDIČEK** od sebe oddělují jednotlivé řádky textu ve cvičení.

ODRÁŽKY ve tvaru **BAREVNÝCH ČTVERECŮ** uspořádávají podúkony, které patří ke cvičení nad nimi.

ZELENÝ RÁMEČEK S POUČKOU obsahuje připomenutí učiva z loňského ročníku.

Každá kapitola začíná úvodním **TEXTEM**, který představuje jednak téma kapitoly, jednak nové učivo.

Na úvodní text vždy navazuje **CVIČENÍ 1**, které prostřednictvím otázek pomáhá žákům textu lépe porozumět.

OPAKOVÁNÍ ZE 3. ROČNÍKU: SLOVESA 31

Slovesa
Slovesa se **časují** (mění své tvary podle osoby, čísla a času).
Časování slovesa **plavat**:

jednotné číslo	množné číslo
osoba 1. (já) plavu	1. (my) plaveme
2. (ty) plaveš	2. (vy) plavete
3. (on, ona, ono) plave	3. (oni, ony, ona) plavou

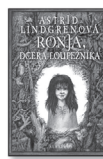
čas přítomný (plavu, píšeme, myjí se)
čas budoucí (budu uklízet, uklidím, pomohu, budu si hrát)
čas minulý (uklízel jsem, uklidila jsem, přijeli, nevešlo se)

15 U následujících slovesných tvarů určuj:

- * **osobu:** popostrčila, postupují, vloudili jste se, narodily se, připravíme, nabízí,
- * **číslo:** chichotají se, běžíme, okusují, nastrouhali jste, přibila, vynosili, letí,
- * **čas:** stydíme se, zavrtěli, zasyčel, krčíte se, nebudeme poslouchat, splaskne.

■ **Utvoř sám/sama nebo ve skupině krátkou reklamu, např. na oblíbenou knížku, v níž využiješ alespoň dvě z uvedených sloves. Tvary přizpůsob svému textu.**

■ **Můžeme určit osobu, číslo nebo čas u slovesných tvarů připravit, poslouchat, narodit se?**

Základním slovesným tvarem je infinitiv (neurčitý slovesný tvar, neurčitek = nemůžeme určit osobu, číslo ani čas), např. **plavat**. Najdeme ho i ve slovnících. Dále odlišujeme **slovesné tvary jednoduché** (obvykle jedno slovo, např. uvidím, jíme) a **složené** (tvořeny více slovy, např. zaskákali jsme si, chtěla bych).

16 U následujících slovesných tvarů určuj, zda jsou jednoduché, nebo složené.

jedu, prohlížíme, ozdobíte, cvičíš, budou si hrát, natrhala by, spát, přečetli jsme, slychám, budeš vařit, zaspívají, zeptali byste se

Složenými slovesnými tvary jsou všechny tvary **minulého času**, tedy i tvary **3. os.**, např.: psal, psali. Dříve se skládaly z více slov (jest psal), ale tyto části se přestaly užívat.

ČERVENÝ RÁMEČEK S POUČKOU obsahuje přehled skloňování vzorů podstatných jmen.

IKONA ŽÁROVKY označuje tzv. vyvozovací úkol. Nejde o procvičování již známého učiva. Je to úkol, díky němuž žáci nejprve sami objevují a zkoumají nové učivo.

ŽLUTÝ RÁMEČEK S POUČKOU obsahuje stručně shrnuté nové učivo (na něž se většinou v předcházejícím vyvozovacím úkolu žáci snažili přijít).

Rozděl slova podle koncovek do dvou skupin.
dětství, poupě, náměstí, opakování, ptáče, koště

Vyhledej v tabulce:

- * tvar 3. p. č. j. vzoru *kuře*,
- * koncovku 3. p. č. mn. vzoru *kuře*,
- * které pády vyjadřuje tvar *kuře*,
- * tvar 6. p. č. mn. vzoru *stavení*,
- * koncovku 2. p. č. j. vzoru *stavení*,
- * které pády vyjadřuje tvar *stavení*.

VZORY	kuře		stavení	
	č. j.	č. mn.	č. j.	č. mn.
1. pád Kdo? Co?	kuře	kuřata	stavení	stavení
2. pád Koho? Čeho?	kuřete	kuřat	stavení	stavení
3. pád Komu? Čemu?	kuřeti	kuřatům	stavení	stavením
4. pád Koho? Co?	kuře	kuřata	stavení	stavení
5. pád Oslovujeme, voláme	kuře!	kuřata!	stavení!	stavení!
6. pád (O) kom? (O) čem?	kuřeti	kuřatech	stavení	staveních
7. pád Kým? Čím?	kuřetem	kuřaty	stavením	staveními

Dokážeš určit vzor slova *lvíče*? Jak?

Pokud mají vzory v 1. pádě stejnou koncovku, pomůže nám v určení vzoru **tvar 2. pádu**, např. *moře* – 1. p., (bez) *moře* – 2. p.; *kuře* – 1. p., (bez) *kuřete* – 2. p.

9 Oprav věty. Vyber z nabídky vhodná slova a jejich správné tvary doplň do vět.

Nabídka: hnízdo, doupe, kamarád, vnuče, mládě, štěně, patro, poschodí, přízemí, podkroví, keř, rákosí

8. Vánočně

Letošní Vánoce jsou první, které s námi oslaví náš nový spolužák Andrea. Ježíška od tatínka zná, v Itálii mu ale dárky nosil Babbo Natale, podobný našemu sv. Mikuláši. S malými dárečky a sladkostmi pak na Tři krále přilétala hodná čarodějnice Befana.

Markéta nám zase vyprávěla, co se dozvěděla v pěveckém sboru: v Anglii si lidé o Vánocích zpívají koledu *Dobry král Václav*, je to jejich oblíbená. A víte, co je to za krále? Je to náš český svatý Václav! Hodně Angličanů to určitě ani neví.

Patrik pojede na Vánoce s rodiči na Slovensko, kde mají příbuzné. Těší se na kapustnicu – to je zelná polévka, která se tam jí na Štědrý den.

Vánoce se slaví v různých zemích různě. Všude jsou to ale svátky dobré vůle a lidské blízkosti.

Babbo Natale čti [babo natále].

Poslechněte si společně koledu *Dobry král Václav* (*Good King Wenceslas*). O čem se v ní zpívá?

e).
dy. Prarodiče
i svými (kuře).
. Čáp se schoval
á deset (stavení),

Na konci slov typu **hřiště**, **strniště**, **smetiště** (**kotě**, **koště**) vyslovujeme samohlásku **-e**, proto se skloňují podle vzoru *moře* (kuře).

1 Četl/a jsi s porozuměním? Přemýšlej.

- Kdy v Itálii přilétá čarodějnice Befana? Vyhledej datum.
- Co je kapustnica?
- Jak slavíš Vánoce ty?
- Znáš další vánoční zvyky v jiných zemích?
- Vymysli pro text vhodný název.

2 Vypiš z úvodního textu vlastní jména. Nemusí to být jen jména osob.

3 V prvním větě celku úvodního textu urči slovní druhy.

- Dále v něm urči osobu, číslo a čas slovesných tvarů.

4 Pojmenuj fotografie pomocí vzorů podstatných jmen. Doplň slova přídavnými jmény.

V rámečku na **ŠEDÉM ÚTRŽKU** uvádíme podrobnější informace či vysvětlení.

V rámečku na **ORANŽOVÉM ÚTRŽKU** se nachází aktivita či úkol navíc.

Většina **ILUSTRAČÍ** v učebnici má svou didaktickou funkci. Někdy je na nich přímo postaven výklad či procvičování, někdy mají ilustrace pomoci žákům pochopit význam méně známých slov atd. Doporučujeme práci s ilustrací učinit pravidelnou součástí výuky.

1. PODZIMNĚ

6-11 UČEBNICE

CÍLE: Žák si zopakuje vědomosti a dovednosti osvojené ve 3. ročníku; především si opakuje pravopisné vědomosti spojené s vyjmenovanými slovy a typickými případy vlastních jmen osob, zvířat a místních pojmenování a prakticky je využívá, v jasných případech určuje u (konkrétních) podstatných jmen pád, číslo a rod (životnost) a tvoří správné tvary podstatných jmen, dokáže přehledně vypravovat vlastní zážitky a popisovat věci, prostředí a osoby (zvířata) s nimi spojené. Pracuje s významem slov – užívá synonyma, uvádí antonyma a významy slov vícevýznamových. Žák rozlišuje ve slově kořen, část předponovou a příponovou.

POMŮCKY: nástěnné tabule vyjmenovaných slov a kategorií podstatných jmen, pohlednice, mapy, suvenýry

MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY: Literární výchova – Základní literární pojmy (báseň, sloka, verš, rým), M. Černík, *Tolik podzimu*, M. Florian, *Podzim*, M. Lukešová, *Abeceda podzimu*, I. Štuka, *Mlha*. Matematika – Číslo a početní operace (získávání číselných údajů odhadováním, výpočtem vzdálenosti – hledání odpovědi na otázku *Kde jsi byl/a o prázdninách nejdále?*). Cizí jazyk – Produktivní řečové dovednosti – procvičování slovní zásoby na téma *Škola, Přátelé, Rodina, Volný čas*, konverzace na téma *Jak a kdy jsem si pocvičil/a cizí jazyk o prázdninách*, sestavení jednoduchého písemného sdělení, krátkého textu na téma *Prázdniny*. Společnost, Příroda (Člověk a jeho svět) – Místo, kde žijeme (školní výuka, činnosti ve škole), Regiony ČR, Evropa a svět (poznávání na základě zážitků z cestování), Lidé kolem nás (vyvození a dodržování pravidel pro soužití ve škole, vztahy v rodině), Orientace v čase a časový řád (kalendář, režim dne školáků, roční období), Rozmanitost přírody (voda a její formy), Rostliny, houby, živočichové (znaky a projevy). Ohleduplné chování k přírodě a ochrana přírody. Hudební výchova – Vokální činnosti (pěvecký a mluvní projev), vokální improvizace (melodizace úvodní básně), Poslechové činnosti. Výtvarná výchova – Uplatňování subjektivity (námět *Jak se obléká podzim* – kolorovaná kresba tuší a špejlí, námět *Podzimní listí* – malba suchým pastelem do vlhkého podkladu, *Portrét paní Mlhy* – malba/kresba). Rozvíjení smyslové citlivosti – námět *Listy do kalendáře* – technika gumotisku. Praktické činnosti (Člověk a svět práce) – Práce s drobným materiálem – využití přírodnin. Tělesná výchova – Kondiční cvičení (šplh, lezení po lanech), chůze „v mlze“ (překonávání překážek se zavázanýma očima), Základy sportovních her (hod na cíl).

6 ČTENÍ S POROZUMĚNÍM

1. Podzimně

Zvoní
Zase zvoní. Tak už nám to začalo.
Škola zkoumá, co nám v hlavách zůstalo.
Jenže léto učí jiné předměty,
než je správné skládání slov do věty!
O prázdninách přece nejvíc vyniká,
kdo líp skáče a kdo rychle utíká,
kdo umí hrát šipky a lézt po stromech,
kdo přeplave rybník až na druhý břeh,
kdo se v noci sov a syčků nebojí,
kdo se v lese nepopíchá o chvojí.
Z toho se však v žádné škole nezkouší.
Jsme ztraceni – Vildo! Hynku! Jarouši!
(Miloš Kratochvíl)

1 Četl/a jsi s porozuměním? Přemýšlej.

- Kdo je ztraceni?
- Navrhni, jak může škola zkoumat, co nám v hlavách zůstalo.
- Vymysli názvy předmětů, které může léto vyučovat. Zdůvodni proč.
- Vylušti rébusy.

2 Vyber si otázku a odpověz na ni.

Jaké prázdniny jsou podle tebe povedené? Kde jsi byl/a o prázdninách nejdále? Na co nebo na koho teď nejvíce vzpomínáš? Přihodilo se ti něco neobvyklého? Na co ses do školy těšil/a – netěšil/a a proč? Co se ve vaší třídě (škole) změnilo?

3 Vyhledej v básni:

- * slovo, které má více než tři slabiky,
- * slova s dvojhlasikou,
- * vlastní jména,
- * vyznačená slova a, u kterých to dokážeš, zdůvodni pravopis.

OPAKOVÁNÍ ZE 3. ROČNÍKU: HLÁSKY, SLABIKY, VÝZNAM SLOV, PŘÍBUZNOST 7

4 Vyznač slabičnou a hláskovou stavbu slov.

Vzor: z a l s e
× ○ | × ○

začalo, skáče, běh, přeplave, ztraceni, nepopíchá, stromech, nezkouší, předměty

5 Přidej ke každému slovu až tři další slova významem souřadná. Pak uveď slovo významem nadřazené.

užovka, křemenáč, bukvice

6 Rozděľ slova podle významu. Se slovy vícevýznamovými (mnohoznačnými) utvoř slovní spojení nebo větné celky tak, aby byl význam slova pokaždé jiný.

Vzor: list ze stromu, list z knihy
jazyk, hřeben, Prostějov, sochař, lopatka, zámek, kohoutek, knoflík, leknín, raketa, klíč, houba

7 Uveď synonyma (slova souznačná).

zvoní, uplynul, zůstalo, smích, úkoly, úsilí, zaměstnání, mluvit, zatím, nadešel

8 Urči, které z částí následujících slov jsou jejich kořeny.

pře-plav-at, plav-ec-ký, plav-kyně, u-plav-at
za-rost-lý, rost-e, rost-lina, po-rost
vý-hra, hra-cí, pro-hrá-la
za-zvon-il, zvon-ice, zvon-kový, pro-zvon-í

Slova, jejichž významy spolu souvisejí a která mají společnou část, jsou slova příbuzná, např. zpěvák, prozpěvovat si, zpěvačka. Nejmenší společná část příbuzných slov se nazývá kořen, např. pív.

ČINNOSTI

ÚVODNÍ TEXT: Úvodní text Miloše Kratochvíla má tradiční obsah – vzpomínky na prázdniny a začátek školního roku – a pro učebnici věnované jazykové a komunikační složce předmětu český jazyk a literatura méně tradiční formu – veršovanou. Text, společně s např. cvičením 5, motivuje žáky k vypravování o prázdninových zážitcích, ale také k srovnání prázdninového a školního života, volnosti a povinností.

TIP: Při vlastní práci s textem ověřujeme porozumění významu slov (např. *chvoji*) i slovních spojení a vět (např. druhý a třetí verš) – výkladem významu, uvedením příkladů (např. dalších „prázdninových předmětů“) apod.

1 ŘEŠENÍ: čč: žáci; mč: vlastní zkušenosti žáků; hč: tvořivost žáků; zč: věta, předmět/potmě

2 Produktivní komunikační dovednosti.

3 ŘEŠENÍ: *nepopíchá; *zkoumá, nezkouší, Jarouši; *Vildo, Hynku, Jarouši; *Na základě zadání zdůvodňují žáci všechny jevy. Je však možné zaměřit se jen na některé jevy, popř. žákům slova rozdělit podle obtížnosti a jejich dovedností: *zůstalo* – ů uvnitř slova, *věty* – skupina vě, t pravopisně tvrdá souhláska, *vy níká* – předpona vy-, ň pravopisně měkká souhláska, *břeh* – např. (na) břehu, *sýčeků* – vyjmenované slovo (doporučujeme zopakovat, že

jde o jiný tvar vyjmenovaného slova), *nepopíchá* – není slovo vyjmenované ani s vyjmenovaným příbuzné.

4 ŘEŠENÍ: začalo ×○|×○|×○, skáče ××○|×○, břeh ××○×, přeplave ××○|××○|×○, ztraceni ×××○|×○|×○, nepopíchá ×○|×○|×○|×○, stromech ×××○|×○×, nezkouší ×○|××○|×○, předměty ××○×|××○|×○

TIP: Uvedte další slova se stejnou stavbou.

5 ŘEŠENÍ např.: zmi je, hroznýš, kobra = had; kozák, hříb, klouzek = houba; ořech/ořechy, jablko/jablka, žalud/žaludy = plod/plody; čč: ušovka = fotografie hada, křemenáč = fotografie houby, bukvice = fotografie plodu

INFORMACE PRO UČITELE

Nezapomeneme na dodržení mluvnického čísla. V posledním případě žák může zvolit jednotné či množné číslo. Slovo *bukvice* využijeme k ukázce tvarové homonymie (bez uvedení termínu) – žáci uvádějí další pády s tímto tvarem, popř. i další příklady tvarové homonymie (*ulice*, ale i *dům* atd.).

6 Vlastní tvořivost žáků.

ŘEŠENÍ: slova jednoznačná: Prostějov, sochař, leknín, ostatní slova jsou **vícevýznamová**.

7 ŘEŠENÍ např.: cinká, uběhl, zbylo, chechtot, úlohy, snaha, práce, hovořit, dosud, přišel

8 ŘEŠENÍ: plav, rost, hra, zvon

9 ŘEŠENÍ např.: obyč – obyčejně, neobyčejný; lýk – lýkožrout, lýková; smyk – smyčec, smyk, průsmyk; pysk – ptakopysk, pyskatý; syp – posypat, zásyp, osypky; žvýk – žvýkačka, přežvýkavec, žvýkání; jazyk – jazykováda, jazykový; čč: b, l, m, p, s, v, z (obojetně); mč např.: obilí, liščí, namíchat, zapisovat, silnice, víko, zimní

TIP: Každý žák řady napíše a zkontroluje si je s přehledem v učebnici.

10 ŘEŠENÍ: klempíř, pobíl, nevyhazuj, zbylé, rohlíky, umlít, mlýnku, lýkožrout, kalamitách, slíbil, mi, vyprávě-

8 OPAKOVÁNÍ ZE 3. ROČNÍKU: KÖREN SLOVA, VYJMENOVANÁ SLOVA

9 Vymysli slova obsahující následující kořeny. Některá slova použij ve větách celých.

OBYČ LÝK SMYK PYSK SYP ŽVÝK JAZYK

- Po kterých souhláskách je v uvedených kořenech napsáno y, ý?
- Vymysli slova, v jejichž kořenech bude po obojetných souhláskách i, í.

 Po obojetných souhláskách b, l, m, p, s, v, z uvnitř slova píšeme někdy i, í, např. *mísa*, *pískat*, někdy y, ý. Souhlásky Y, Ý píšeme ve slovech vyjmenovaných nebo s nimi příbuzných, např. *sýčet*, *zasyčení*.

 Zopakuj si vyjmenovaná slova po b, l, m, p, s, v, z. Která umíš s jistotou a u kterých potřebuješ následující přehled? Douč se je!

Přehled vyjmenovaných slov

B – být, bydlet, obyvatel, byt, příbytek, nábytek, dobytek, obýčeč, bystrý, bylina, kobyla, býk, Příbyslav

L – slyšet, mlýn, blýskat se, polykat, plynout, plýtvat, vzlykat, lysý, lýtko, lýko, lýže, pelyněk, plyš

M – my, mýt, myslet, mýlit se, hmyz, myš, hlemýžď, mýtit, zamykat, smýkat, dmýchat, chmýří, nachomýtnout se, Litomyšl

P – pýcha, pytel, pysk, netopýr, slepýš, pyl, kopyto, klopýtat, týtýt se, zpytovat, pykat, pýr, pýřit se, čepýřit se

S – syn, sýtý, sýr, syrový, sychravý, usychat, sýkora, sýček, sysel, syčet, sypat

V – vy, vysoký, výt, výskat, zvykat, žvýkat, vydra, výr, vyžle, povyk, výheň, slova s předponou vy-, vý-

Z – brzy, jazyk, nazývat se, Ruzyně

10 Doplň i, í, y, ý a pravopis zdůvodni.

Klemp_ř pob_l střechu. Nev_hazuj zb_lé rohl_ky, můžeš z nich uml_t na ml_nku strouhanku. L_kožrout se přemnožuje především po lesních kalam_tách. Slíb_l m_ v právéení o vesm_ru. Navštív_l_i jsme zámek S_ chrov, kde se nám moc l_bilo. Nové v_dle se nezv_kle rychle v_vyklaly. Pe_l_něk černob_l je v_trvalý plevel, ale i léčivá b_lina. Děda nám z p_chavky připrav_l v_borné řízky, s_rovinky jsme si usmažili na plotně sami. Žába lapá hm_z jaz_kem. Z dřevého p_tle v_běhla m_s.

ní, vesmíru, navštívili, Sychrov, líbilo, vidle, nezvykle, vyviklaly, pelyněk, černobýl, vytrvalý, bylina, pýchavky, připravil, výborné, syrovinky, hmyz, jazykem, pytle, vyběhla, myš

11 ŘEŠENÍ: dopis je plný vyjmenovaných slov a slov s nimi příbuzných (je možné akceptovat i další odpovědi, pokud budou odpovídat textu); **čč:** Zbyňku, Litomyšle, Vydří, třpytivou, obydlí, bys, myslel, byla, vynález, vyplňujeme, obyčejně, bystrá, pyšná; **mč:** dva jsou celé, třetí odstavec je jen začatý; **hč:** věty jednoduché – Tím největším byla interaktivní tabule. Znáš ji? Nejlépe ji umí ovládat kamarádka Klárka., ostatní jsou souvětí; **zč:** ano, ne, ano, ano, ne; **fč:** vlastní tvorba žáků

TIP: Žáci píší příběh, pohádku s vyjmenovanými slovy.

ŘEŠENÍ: Ahoj, Zbyňku, Tě, Litomyšle, Ještě, Vydří, Snad, Začátek, Tím, Znáš, Je, Nejlépe, Klárka, Je, Není, Můj, Patrik; **čč:** Zbyňku, Tě (upozorníme na zvyklost při psaní dopisu), Litomyšle, Vydří, Klárka, Patrik (vlastní jména)

12 ŘEŠENÍ: Říp, Vltava a Labe, Karlštejn, Pardubice

TIP: Produktivní komunikativní dovednosti s využitím zkušeností žáků. *Navštívili jste tato místa? Co jste tam dělali? Máte o těchto místech nějakou knihu?*

13 ŘEŠENÍ: by, chmýří, obyčejně, smyk, spolykala, žvýkat; **čč např.:** spolykala, obyčejně – čtyřslabičná slova; chmýří, smyk – podstatná jména; obyčejně, spolykala – hláska o; **mč:** vlastní zkušenosti žáků; **hč:** Očko, Velikán; **zč:** vlastní tvorba žáků, **např.** auto Rychlík

TIP: Žáci vyhledávají v různorodých textech (např. v učebnicích jiných předmětů, umělecké literatuře, denním tisku) slova podle zadání (např. vyjmenovaná slova, slova příbuzná s vyjmenovanými, podstatná jména rodu mužského životného, spojky).

14 ŘEŠENÍ: vlastní zkušenosti žáků

15 ŘEŠENÍ: Česká republika sousedí s Rakouskem, Polskem, Slovenskou republikou a Německem. Předěl mezi Čechami a Moravou tvoří Českomoravská vrchovina. Zámek Hluboká nad Vltavou je obklopen rozsáhlou oborou. Socha svatého Václava stojí v Praze na

Václavském náměstí. V Brně se pořádají motocyklové závody. V Jáchymově se ve středověku razily stříbrné to-lary. Nejhlubší propast v Moravském krasu je Macocha. Co víte o Rožnově pod Radhoštěm? Pískovcové skály v Českém ráji si oblíbili zejména horolezci. Na soutoku řek Labe a Bíliny leží průmyslové město Ústí nad Labem.

TIP: Která místa z textu znáte osobně? Vypravujte, popisujte.

16 ŘEŠENÍ: Lipno, Dyje, Říp, Čechy, Země

TIP: Dokážete o uvedených místech najít informace (v domácí a školní knihovně, na internetu)? Zajímavosti si zapište a sdělte ostatním.

17 Spolupráce žáků.

18 Diktáty.

INFORMACE PRO UČITELE

V druhém diktátu není chybou napsat Lysá i lysá.

DIDAKTICKÉ HRY

28 KARET (VYJMENOVANÁ SLOVA, AKTIVIZACE SLOVNÍ ZÁSObY): Na 28 kartách jsou napsané skupiny pravopis-

OPAKOVÁNÍ ZE 3. ROČNÍKU: VYJMENOVANÁ SLOVA 9

11 Přečti si začátek dopisu kamarádovi po prázdninách. Co je na něm nezvyklého?

Ahoj Zbyňku,
sdravim tě po prázdninách z Litomyšle. Jsi vzpomínám na lábor ve Vydří začal, na křeplicovou řeku a naše pláštění obědli. Snad se tam za rok zase pokháme.
Začátek školy nám přinesl vic překvapení, než by mohl. Tím největším byla interaktivní tabule. Znáš ji? Je to skvělý vynález. vyplňujeme na ni cvičení, spouštíme videa, ale dá se na ni i obyčejně psát. Nejlépe ji umí ovládat kamarádka Klárka. Je bystrá a pro techniku má nadání. Není ale pyšná a ochotně nám všem radí.
Můj dášší kamarád Babrak

- Najdi v dopise všechna vyjmenovaná slova nebo slova s nimi příbuzná.
- Kolik odstavců z dopisu je napsáno?
- Urči, které větné celky z druhého odstavce jsou věty a které souvětí.
- Mohou být následující slova rozdělena takto? Zdůvodni.
Li-tomyšle, vz-pomínám, přek-vapení, u-mí, i-nteraktivní
- Jak by dopis mohl pokračovat? Dokonči ho.

V Vyhledej v dopise slova, ve kterých se na začátku píše velké písmeno.

- Ze slov vypiš pouze ta, kterými nezačíná žádná věta. Zdůvodni.

V Určitou osobu, zvíře nebo věc označují **podstatná jména vlastní**. Píší se s velkým písmenem na začátku, např. Svatava, Flíček, Sněžka.

ně obojetných souhlásek, např. *bi, bí, by, bý* (*l, m, p, s, v, z*). Žáci si vylosují po jedné kartě a zapisují k dané skupině co nejvíce slov. Např. *bidlo, bicí, obinadlo*... Pro větší počet žáků ve třídě je třeba některé skupiny zopakovat.

Obměna: Zapsaná slova musí být např. pouze slova vyjmenovaná (*sy – syn, sytý, syrový, sychravý, usychat, sysel, syčet, sypat*), nebo slova příbuzná (*sy – syn, synek, synovec, zlosyn*).

VYSYPANÁ SLOVA (VYJMENOVANÁ SLOVA, PŘÍBUZ-NOST): Hra pro jednotlivce či skupiny. Na karty napíšeme slova do dvojic: vždy slovo vyjmenované a s ním příbuzné. Každá skupina/žák si z připraveného sáčku vysype kartičky se slovy. Úkolem je co nejrychleji vytvořit dvojice. Např. *lyže – lyžařský*. Časový rozsah hry upravíme podle počtu karet.

DOPLŇUJEME SLOVA (VYJMENOVANÁ SLOVA, PŘÍBUZ-NOST): Na karty napíšeme vyjmenovaná slova s vynechaným *y, ý*. Žák si vylosuje kartu a jeho úkolem je během stanoveného limitu např. 40 sekund slovo doplnit a říci nebo napsat k němu co nejvíce příbuzných slov.

Obměna: Napíšeme na karty slova na doplňování *i, í*. V tomto případě musí žáci s uvedeným slovem utvořit větný celek.

HÁDEJ VLASTNÍ JMÉNA: Hra pro dvojice či skupiny. Postupně rozdáme nebo ukážeme žákům obrázky, fotografie, pohlednice známých osobností, měst, hradů, zámků, náměstí. Žáci se snaží uhádnout a správně na-

psat na tabuli nebo na list papíru jejich jména/názvy.

Obměna: Obrázky a fotografie velmi známých osobností nebo míst rozstříháme a ukazujeme postupně jejich části, až většina žáků jména/názvy odhalí.

ZEMĚ, MĚSTO: Rozdělíme žáky do dvojic. Jeden si začne v duchu přeřikávat abecedu, pokud dojde na konec, začne od začátku. Po nějaké době mu druhý hráč řekne: „Stop.“ První hráč mu sdělí písmeno, u kterého se zastavil, v tomto okamžiku začnou hráči co nejrychleji vyplňovat první řádek připravené tabulky. Ten, kdo má první řádek vyplněný, řekne opět: „Stop.“ Druhý hráč přestane psát. Nyní si vzájemně sdělují, které názvy vlastních jmen doplnili, a podle tabulky se obodují. V dalších kolech se vystřídají. Vítězem se stává ten, kdo získá větší počet bodů. (Slavnou osobností může být např. politik, herec, skladatel, spisovatel, sportovec.)

Země	Město	Křestní jméno	Vodstvo nebo horstvo	Příjmení osobnosti	body

Bodování: název chybí 0 bodů; název je nedopsaný 5 bodů; název mají stejný 10 bodů; název mají rozdílný 15 bodů.

4-7 PRACOVNÍ SEŠIT

1 Slovo *kapradí* je možno dělit ka-pra-dí či kap-ra-dí.

10 OPAKOVÁNÍ ZE 3. ROČNÍKU: PODSTATNÁ JMÉNA VLASTNÍ

12 **Poznáš je? Pojmenuj a napiš názvy známých míst České republiky.**
Nápověda: píř, ebal a avatlv, njetšlrak, ecibudrap

13 **Vyhledej v textu vyjmenovaná slova a slova s nimi příbuzná. Seřaď je podle abecedy.**
Mlha
Léto nám malovalo všechno hodně barevně. Teď se přetahují s podzimem, kdo z nich dovede malovat líp.
Léto, ještě celé uhřáté, se s chladným podzimem srazí – a máme ji.
Rybník Očko blízko nás navařil mlhy, že neví, co s ní. Spolykala naši ulici, zmizel buk Velikán i s plotem, nemáme nikde nic, jen mlhu a zas mlhu.
Táta je nerad, kvůli autu. Že by mohl dostat smyk a v mlze nabourat.
Já zato občas otevřu okno u mě v pokoji a nadechnu doušky mlhy, bílou cukrovou vatu, takové chmýří. Nemusí se ani žvýkat. Babičce dole v kuchyni povím, že už jsem snídala.
A až se zeptá co, řeknu: „Přece oblačky.“ (podle Mileny Lukešové)

- Určuj shodné a rozdílné znaky vyhledaných slov (např. slovní druh, počet slabik atd.).
- Které z uvedených slov používáš nejčastěji a které nejméně často?
- Vyhledej v textu podstatná jména vlastní.
- Co z textu by bylo možné ještě označit vlastními jmény? Vymysli taková jména.

V názvech států a pohoří se obvykle píše velká písmena kromě slov *republika, království, hory*, pokud toto slovo nestojí na prvním místě, např. Slovenská republika, Orlické hory.
Jednotlivá slova **název měst a vesnic** se kromě předložek obvykle píše s velkým písmenem, např. Hradec Králové, Pec pod Sněžkou.
V názvech ulic a náměstí se slova *ulice, náměstí* píše s malým písmenem, např. ulice Jičínská, Václavské náměstí, náměstí Svobody. Je-li v názvu *ulic* a *náměstí* předložka a podstatné jméno, píše se s velkým písmenem obě tato slova, např. ulice Ke Smíchovu, náměstí Pod Kaštany.

11 OPAKOVÁNÍ ZE 3. ROČNÍKU: PODSTATNÁ JMÉNA VLASTNÍ

14 **Doplň větné celky a text napiš.**
Nejblíží hory od nás jsou _____. Náš obecní (městský) úřad najdete na adrese _____. Název mé nejoblíbenější knihy je _____. Moje nejoblíbenější osobnost je _____.

15 **Doplň správná písmena. Vyber si tři věty a přepiš je psacím písmem.**
_eská _epublika sousedí s _akouskem, _olskem, _lovenskou republikou a _eemckem. Předěl mezi _echami a _oravou tvoří _eskomoravská _rchovina. Zámek _luboká _ad _ltavou je obklopen rozsáhlou oborou. Socha svatého _áclava stojí v _raze na _áclavském _áměstí. V _rně se pořádají motocyklové závody.
V _áchymově se ve středověku razily stříbrné tolary.
Nejhlubší propast v _oravském krasu je _acocha. Co víte o _ožnově _od _adhoštěm? Pískovcové skály v _eském _áji si oblíbili zejména horolezci. Na soutoku řek _abe a _iliny leží průmyslové město _stí _ad _abem.

16 **Vyhledej ve větách ukrytá vlastní jména, která najdeš na mapách. Zdůvodni pravopis.**
Hudební klip nové skupiny mě zaujal. Strojirenské závody jen na čas omezily výrobu. Jirko, hoří plasty? Dokázal bys to saranče chytit do ruky? V ranní mlze mě ohrozilo rychlé auto.

17 **Uspořádejte ve třídě anketu.**
* Každý napíše jména členů své rodiny.
Kterých jmen je ve třídě nejvíce a kterých nejméně?
* Každý napíše tři názvy míst, kde byl o prázdninách.
Které místo vidělo nejvíce žáků ze třídy?
Seřaďte názvy podle abecedy.

18 **Diktáty.**
* Do třídy nám přibyla nová žákyně. Během prázdnin změnila bydliště. Dosud pobývala na Ukrajině. Někdy bývá trochu bázlivá. Je však neobyčejně pilná a ráda kreslí zvířata. Český jazyk je pro ni obtížný. My jí však se vším pomáháme.
* Léto uplynulo a nastal podzim. Brzy přijdou plískanice. O víkendy bylo sychravo. Byl jsem na Lysé hoře. Foukal silný vítr. Rozvířil listí. Vichřice vyvrátila vysoké smrky. Viděl jsem na pile vytěžené dřevo.

Co je to anketa?
Nevíš-li, podívej se do Slovníku spisovné češtiny.

2. NESOUHLASNĚ

12-19 UČEBNICE

CÍLE: Žák si zopakuje vědomosti a dovednosti osvojené ve 3. ročníku; především prakticky využívá pravopisné vědomosti spojené s párovými souhláskami. V běžných komunikačních situacích dokáže rozpoznat konflikt a zná základní postupy pro jeho řešení; ty se snaží užívat.

POMŮCKY: přehled párových souhlásek, *Pravidla českého pravopisu*, publikace o sv. Václavovi a Přemyslovcích – např. E. Samotanová: *Doba knížete Václava*. Praha: Kartografia, 2003; E. Šarochová: *České země v evropských dějinách*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006.

MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY: Literární výchova – Základní literární pojmy – literární druhy a žánry (pověst, mýty), např. D. Třeštík: *Mýty kmene Čechů*, A. Sedláček: *Pověsti Čech, Moravy a Slezska*, A. Wenig: *České pověsti*. Matematika – Číslo a početní operace (seznámení se záznamem římských číslic), Závislosti, vztahy a práce s daty (práce s časovými údaji – letopočty). Příroda, Společnost (Člověk a jeho svět) – Lidé kolem nás (základní globální problémy společnosti – násilí a nesnášenlivost), Výchova ke zdraví (vztahy mezi lidmi), Osobnostní a sociální rozvoj (efektivní a asertivní komunikace), Bezpečné chování (řešení konfliktních a krizových situací), Lidé a čas (orientace v čase – letopočet),

Současnost a minulost v našem životě (státní svátek, pověst – minulost našich předků Přemyslovců, domov, vlast), Lidské tělo (vývoj jedince). **Cizí jazyk** – Interaktivní řečové dovednosti (forma jednoduchého sdělení – základní komunikace, omluva, reakce na omluvu, souhlas/nesouhlas). **Hudební výchova** – Vokální činnosti (intonace a vokální improvizace – hudební hra – vzájemná souhra – ozvěna, otázka – odpověď). **Výtvarná výchova** – Uplatňování subjektivity (vyjádření emocí – vztek, radost, lítost, konflikt). **Praktické činnosti** (Člověk a svět práce) – Práce s drobným materiálem (*Návrh na minci* (denár) – ražba do víčka ze sklenice). **Tělesná výchova** – Činnosti podporující pohybové učení (komunikace mezi hráči, jednání fair play, olympijské ideály a symboly), Pohyb těla a jeho umístění v prostoru – *Rytířský souboj* – cviky s dřevěnými tyčemi.

ČINNOSTI

ÚVODNÍ TEXT: Vypravování založené na rozhovoru sourozenců a rodiče. Slouží jako motivace k vypravování o vlastních zkušenostech s konfliktem, ale i jako prezentace řešení dětského konfliktu za pomoci dospělého. Může se stát východiskem pro ovládnutí samostatného řešení konfliktu.

12 ČTENÍ S POROZUMĚNÍM

2. Nesouhlasně

„Honzo, Honzo!“ ozývá se z dětského pokoje Klárčin křik. Tatínek s maminkou se na sebe podívají.

„Okamžitě mi vrať můj mobil,“ pokračuje Klárka. „O-kam-ži-tě!“ Tatínek na maminku mrkne; tohle slabikování se Klárka naučila od ní. Maminka se usměje a oba jdou zjistit, co se děje.

„Honzik mi sebral mobil,“ stěžuje si Klárka.

„Nene,“ brání se mladší bráška. „Jen jsem si ho vypůjčil na jednu hru.“

„A dovolil ses předtím Klárky?“ ptá se maminka.

„Nedovolil. Beztak by mi ho nepůjčila.“

„Třeba půjčila,“ oponuje tatínek. „Co, Klárko?“

„Půjčila,“ říká Klárka vážně. „Ale seděla bych u něj, aby mi něco nesmazal.“

„Co ty na to, Honziku?“ ptá se maminka.

„To by šlo,“ souhlasí Honzik.

Za chvíli už je v pokoji zase klid.

- 1 Četl/a jsi s porozuměním? Přemýšlej.
 - Vysvětli, proč asi Klárce vadilo, že si bratr půjčoval její telefon.
 - Řekni, co udělal Honzik špatně. Jak se měl k sestře zachovat?
 - Řekni, co asi dělají děti teď.
 - Jak bys situaci řešil/a ty, kdybys byl/a na místě Honzika nebo Klárky?
- 2 Tvoř rozkazovací věty. Napiš, jak rodiče vyzvou děti:
 - aby se nehádaly,
 - aby si uklidily pokoj,
 - aby se ráno včas vzbudily,
 - aby pomohly dědečkoví a babičce na zahradě,
 - aby si ztlumily přehrávač,
 - aby vypnuly počítač.

KONFLIKT 13

🔊 **Které slovo k ostatním nepatří? Vysvětli.**
hádky, konflikt, spor, střet, usmíření, válka, rozpor, neshody, nesváry

🗨️ **Konflikt** znamená, že se lidé mezi sebou nemohou dohodnout. Jeden chce druhému v něčem zabránit, nějak ho ovlivnit nebo mu ublížit.

3 🗨️ **Uveď příklady, kdy dochází ke konfliktu mezi sourozenci, kamarády nebo dospělými a dětmi.**

- Navrhni řešení některých konfliktů, které jsi vymyslel/a. Uvědom si, že spousta konfliktů zvládneš vyřešit sám/sama. Pokud si nebudeš vědět rady, popros o pomoc dospělého.

4 🗨️ **Co se asi stalo? Popište možný konflikt.**

- Ve dvojicích sehraje dialogy.

5 **Vyber v každém řádku slovo, které do něj nepatří, a zdůvodni proč.**

- * rozhovor, povídání, dialog, hovor, debata, diskuse, žvanění
- * pochválil, odměnila, cena, obdaruji, povzbudili, pohladila, zalichotil, oceníš
- * mlátila, bušila, bouchala, tepala, bila, hladila, udeřila, kopala, šťípala, kousala
- * křičet, plakat, pomáhal, domlouvat, chápat, ptát se
- * pomoc, ochota, snášenlivost, svědomitost, pečlivost, milá

- Některá slova z posledního řádku použij ve větách.

TIP: Text je možné využít i pro zopakování vědomostí o kompozici (možno sestavit osnovu).

TIP: Máš svůj vlastní telefon? Kdy, od koho a při jaké příležitosti jsi ho dostal/a? Zeptej se rodičů (nebo jiného dospělého), jak by situaci popsanou v textu řešili oni. Porovnejte způsoby řešení ve třídě.

1 ŘEŠENÍ: čč: protože mobil byl Klárky a Honza si ho vzal bez dovolení; mč: Honza si vzal mobil bez dovolení, měl se Klárky zeptat; hč: vlastní zkušenosti a tvořivost žáků; zč: vlastní zkušenosti žáků

INFORMACE PRO UČITELE

Doporučujeme vést diskusi o tom, že by si sourozenci měli nejen pomáhat, ale vzájemně respektovat jeden druhého bez ohledu na věk.

2 ŘEŠENÍ: čč např.: Nehádejte se!; mč např.: Uklidte si pokoj!; hč např.: Vstaňte ráno včas!; zč např.: Pomozte dědečkovi a babičce na zahradě!; fč např.: Ztlumte přehrávač!; oč např.: Vypněte počítač!

ŘEŠENÍ: usmíření (do jisté míry antonymum k ostatním/některým ze slov)

TIP: Urči slovní druh. Rozděľ slova podle rodu.

3 ŘEŠENÍ: vlastní zkušenosti žáků

TIP: Připravíme si lístky s popisem konfliktů a hádek, např. o místo v řadě v jídelně, o místo u stolu, kvůli shozenému penálu, s kým budu sedět v lavici atd. Žáci se rozdělí do dvojic, lístek si vylosují a zahrají scénku. Scénka má kromě samotného konfliktu obsahovat i jeho řešení.

4 Vlastní zkušenosti žáků.

ŘEŠENÍ např.: děti se přetahují o tablet a o konvičku

5 ŘEŠENÍ: žvanění – nespisovné slovo, cena – podstatné jméno, hladila – antonymum, pomáhal – tvar určitý (nikoliv infinitiv), milá – přídavné jméno; čč: v případech užití slov ve větách jde především o postižení významu jednotlivých slov (užití slova ve větě je jeden ze způsobů vysvětlení významu).

6 Beletristický text využívající vyprávěcí slohový postup s přehlednou kompozicí a využitím přímé řeči – to vše využijeme na začátku školního roku při opakování učiva. Obsahově text představuje krajní a nevhodné řešení konfliktu mezi sourozenci.

14 KONFLIKT

6 **Přečti si text a řekni, čeho se týkal středověký spor.**

Středověký spor

Kníže Václav a jeho bratr Boleslav spolu mívali neshody. Starší Václav byl vzdělaný, spravedlivý a laskavý. Mladší Boleslav na něho žárlil. Měl pocit, že se nad něj Václav povyšuje. Václav se přitom vždycky snažil dobře s bratrem vycházet.

Jednou pozval Boleslav Václava na svůj hrad. Celý večer si u dobrého jídla a pití povídali.

Ráno se Václav vydal na mši. U kostela potkal Boleslava a znovu mu děkoval za milý večer. Boleslav ale vytáhl meč a Václava sekl. „Teď ti ukážu, kdo je tady pánem!“ křičel přitom.

Václav se snažil zachránit v kostele, Boleslavovi zbrojnoši ho ale dohnali a zavraždili ho. Boleslav se tak stal vládcem místo Václava.

Lidé si knížete Václava velmi vážili. Po smrti byl prohlášen za svatého. Stal se hlavním svatým českého státu. Připomínáme si ho každý rok.

- **Vysvětlí, co znamená:**
 - * že se někdo povyšuje,
 - * že někdo na někoho nebo na něco žárlí.
- **Jak by ses choval/a ke svému staršímu sourozenci, který by měl stejné vlastnosti jako Václav?**
- **Vylušti rébusy.**

7 **Vylušti zvýrazněná slova v textu.**

Při neshodách a konfliktech nepoužívej filisán, používej hlavu a ecdrs. Vždy se společně snažte: trpělivě tuonhelsyv jeden druhého, slušně si říci své yrozán, respektovat názor toho ohěhurđ, najít šířene, které bude vyhovovat oběma stranám, tlumivo se za svou případnou chybu. Pokud se vám i přesto nepodaří vzájemně se dohodnout, můžete zvolit bezpečnější šířene podle přísloví: „Moudřejší ustoupí.“

KONFLIKT – ŘEŠENÍ; VYJMENOVANÁ SLOVA 15

Konflikt se snažíme řešit v klidu. Pozorně nasloucháme tomu, co je důležité pro ty druhé. Sami potom klidně popíšeme, na čem záleží nám. Pak hledáme společné řešení, které bude rozumné pro všechny. Neztrácíme čas dohadováním, kdo se zachoval hůř nebo čí je to vina. Pokud se nedaří najít společné řešení, dohadování slušně ukončíme.

8 **Přečti si osnovu. Přemýšlej, co se stalo. Vyprávěj podle osnovy příběh.**

Náš pes

1. Úvod: Dárek od dědy

2. Píběh: a) Sourozenci pečují o psa
b) Bodná příchod se školy
c) Bláhka kvůli loučičce

3. Závěr: Společná dohoda

- **Jak se asi cítili jednotlivé postavy? Vyprávěj příběh z pohledu jedné z nich.**
- **Sehrajte příběh jako malé divadelní představení.**

9 **Doplň chybějící písmena.**

Ludm_la a Bořivoj se us_dl_li v Levém Hradci. V_chovali zde s_na Spytihněva, který brz__ umřel, a Vrat_slava, který si vzal za ženu Drahom__ru. Ti b_dleli na Hradě. Narod_lo se jim sedm dětí. S__nové Václa__, Bolesla__, Sp_tihně__ a čt__ři d__venky, z nichž nejnámější b_la Příb__slava. Bab__čka Ludm_la v__chovávala malého Václava, naučila ho číst a psát. Drahom__fe se to však nel_b_lo. Obávala se, že jí Ludm_la vezme tr__n__. V_slala proto ozbrojenice, ab__ji zahub_li. V noci v__raz_li dveře a zab__li ji. Církev prohlásila Ludmilu za svatou.

- **Vysvětlí, proč mezi Drahomírou a Ludmilou došlo ke konfliktu.**
- **Vypíš vlastní jména.**

ŘEŠENÍ: Boleslav žárlil na Václava.; **čč:** chová se nadřazeně, nebere druhého stejně vážně jako sebe, shazuje druhého; **mč:** vlastní zkušenosti žáků, diskuse ve třídě; **hč:** kost-el, kos-tel

INFORMACE K ILUSTRACI

Ilustrace je freska *Zavraždění sv. Václava* od Petra Maixnera (1872), chrám sv. Cyrila a Metoděje, Praha, Karlín.

7 ŘEŠENÍ: násilí, srdce, vyslechnout, názory, druhého, řešení, mluvit, řešení

TIP: Žáci mohou diskutovat o tom, který z postupů někdy využili.

TIP: *Celý týden si zapisujte konflikty, které jste viděli, a jak je lidé řešili. Pak o nich hovořte ve třídě. Společně rozděľujte konflikty na jednoduché a komplikované, násilné a nenásilné, mírné a výbušné a hledejte i jiná řešení.*

8 Příklad osnovy v učebnici (autentické dětské písmo) je určen většině žáků třídy, pro ostatní je možné osnovu upravit podle potřeby, eventuálně vytvořit spo-

lečně jinou. Podstatné je, aby vypravování obsahovalo konflikt a jeho řešení.

ŘEŠENÍ: **čč:** vlastní zkušenosti žáků; **mč:** dramatizace

9 ŘEŠENÍ: Ludmila, usídlili, vychovali, syna, brzy, Vratislava, Drahomíru, bydleli, narodilo, synové, Václav, Boleslav, Spytihněv, čtyři dívky, byla, Přibyslava, ba-
bička, Ludmila, vychovávala, Drahomíře, nelíbilo, Ludmila, trůn, vyslala, aby, zahubili, vyrazili, zabili; **čč:** z obavy o trůn a žárlivosti; **mč:** Ludmila, Bořivoj, Levý Hradec, Spytihněv, Vratislav, Drahomíra, Hrad, Václav, Boleslav, Přibyslava

INFORMACE K ILUSTRACI

Fotografie znázorňuje malované okno s výjevem *sv. Václav a sv. Ludmila*, kostel sv. Cyrila a Metoděje (dokončen 1932) v Olomouci-Hejčíně.

10 Problémový úkol (žáci musí odhalit, že jde o párové souhlásky).

11 ŘEŠENÍ: živočicha, návody, plazy, autojeřáby, houfy, kuřata, mříže, koše, přijde, nejdříve, sloupy, latě, autobusy, lodi, kruhy, buldoka, hrady, medem, diktáty, plynovody, zajíždět, vrata

12 ŘEŠENÍ: buchy, mladší, odvézt, hloubka, fotografa, krátké, běžky, ponožky, pěšky, obrovský, lepší, ryska, pravitku, vrásčitá, objížďka, lehká, zátky, dětské, koutky,

16 OPAKOVÁNÍ ZE 3. ROČNÍKU: PÁROVÉ SOUHLÁSKY

10 Doplň chybějící písmena. Ke každé dvojici uveď příklad slov, do nichž písmena patří.

k g d p d ch v s ž

Párové souhlásky

b d ě v z ž h k
p t ř f s š ch g

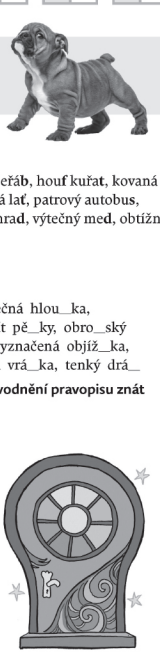
11 Zdůvodni psaní zvýrazněných písmen.
zajímavý živočich, jednoduchý návod, ohrožený plaz, autojeřáb, houf kuřat, kovaná mříž, odpadkový koš, přijď co nejdřív, vysoký sloup, ohnutá lať, patrový autobus, výletní loď, záchranný kruh, cvičení buldok, nedobytný hrad, výtečný med, obtížný diktát, drahý plynovod, zajede do vrat

12 Doplň do slov chybějící souhlásky.
povídlové bu_ty, mla_ší sestra, odvé_t autem, nebezpečná hlou_ka, významná fotogra_ka, krá_ké bě_ky, nové pono_ky, jít pé_ky, obro_ský most, le_ší cesta, ry_ka na pravi_ku, vrá_čítá kůže, vyznačená objíž_ka, le_ká krabice, korkové zá_ky, dě_ské kou_ky, zavřená vrá_ka, tenký drá_

■ Vypiš slova s i, í, y, ý. Podtrhni ta, u nichž potřebuješ ke zdůvodnění pravopisu znát vyjmenovaná slova.

13 Doplň.
Sna_se naslouchat druhým. Bu_ ohleduplný.
Pora_ho. Ni_dy nepro_.. Omlu_se za chybu.
Neubli_uj nikomu! Nebraň sla_ših! Pora_jim.
Nezdra_nikoho. Pomo_v v nouzi. Nel_í!
Pohla_ho po rameni. Ře_vše s úsměvem a s rozvahou. Odpus_jim. Všechny urážej.

■ Vyber věty, které otevírají dveře přátelství.
Namaluj vlastní dveře přátelství a věty do nich napiš.

PÁROVÉ SOUHLÁSKY; VLASTNÍ JMÉNA 17

14 Doplň chybějící písmena.
Kdy_ Slá_ka a Kryšto_vynesli odpa_ky, sedli si na poho_ku a na ní_ký stolec s lá_kovým ubrusem si rozložili hru Člověče, nezlo_se. Každý z ni_hrál půl druhé hodiny. Jak dlouho hra trvala? Zná_ odpově_? Je to obtížná otá_ka?

15 Doplň a tam, kde to dokážeš, zdůvodni.
ně_do, motocy_l_, _de, gon_, pudín_, katalo_, ně_dy, chirurg_, Štramber_, blo_

16 Doplň vhodná slova a tvoř větné celky. Slovesa užijvej v určitých tvarech.
Pochválit za _____, potrestat za _____,
odměnit za _____, odpustit _____,
zkontrolovat _____, poradit s _____,
odnést _____, zakázat _____

17 Zdůvodni pravopis tučně výtiských písmen.
mladší Boleslav, středověká detektivka, nedobry pocit, nedobytný hrad, v blízkosti kostela, kniže Václav, časté hádky

18 Doplň i, í, y, ý a vyber správná písmena.
R_rod P_přem_slovčů, B_baz_liká svatého J_jiří,
H_hrad L_l_bušin, S_socha J_josefa V_václava
M_m_slbeka, K_kostel svatě L_ludm_ly, V_vesnice
B_b_kovice, H_h_ora Š_š_p_čák, H_h_orym_r
a Š_šem_k, M_m_alif M_m_koláš A_a_leš, Z_z_ámek
K_k_onop_ště, H_h_řbitov na V_v_šehradě, M_m_ěsta
V_v_škov a V_v_ělká B_b_teš, V_v_ěz D_d_al_borka,
H_h_rad Š_š_p_berk

■ Která z míst neznáš? Vyhledej o neznámém místě zajímavosti a reknj je spolužákům.
■ Uváděj další vlastní jména, která znáš. Co o nich víš?

vrátka, drát/dráp; čč: povidlové, buchty, mladší, významná, běžky, ponožky, jít, pěšky, obrovský, lepší, ryška, pravítku, vrásčitá, vyznačená, objížďka, krabice, zátky, koutky, tenky

13 ŘEŠENÍ: Snaž se naslouchat druhým. Buď ohleduplný. Poraz ho. Nikdy nepros. Omluv se za chybu. Neubližuj nikomu. Nebraň slabšího! Porad jim. Nezdrav nikoho. Pomoz v nouzi. Nelži! Pohlad ho po rameni. Řeš vše s úsměvem a s rozvahou. Odpuť jim. Všechny urážej.

TIP: Vytvořte si ve třídě klíče k přátelství.

14 ŘEŠENÍ: Když Slávka a Kryštof vynesli odpadky, sedli si na pohovku a na nízký stůl s látkovým ubrusem si rozložili hru Člověče, nezlob se. Každý z nich hrál půl druhé hodiny. Jak dlouho hra trvala? Znáš odpověď? Je to obtížná otázka?

15 ŘEŠENÍ: někdo, motocykl, kde, gong, pudink, katalog, někdy, chirurg, Štramberk, blok, ale i blog (dvě možná řešení, budou-li žáci znát)

16 ŘEŠENÍ **např.:** pochválit za práci, potrestat za prohřešek, odměnit za vítězství, odpustit lež, zkontrolovat zadání, poradit s úkolem, odnést věci, zakázat kouření

17 ŘEŠENÍ **např.:** mladý, Boleslava, detektivka, pocity, hrady, blizoučko, Václava, hádek

18 ŘEŠENÍ: rod Přemyslovců, bazilika svatého Jiří, hrad Libušín, socha Josefa Václava Myslbeka, kostel svaté Ludmily, vesnice Býkovice, hora Špičák, Horymír a Šemík, malíř Mikoláš Aleš, zámek Konopiště, hřbitov na Vyšehradě, města Vyškov a Velká Bíteš, věž Daliborka, hrad Špilberk; čč: vlastní zkušenosti žáků, práce se zdroji informací; mč: vlastní zkušenosti žáků, produktivní a komunikativní dovednosti

19 ŘEŠENÍ: střední rod: slovo, sele, rozdělení, moře, čtení, myšlení, přátelství; ženský rod: hádka, dobrosrdečnost, dvojice, zeď, Bratislava, pýcha, Dyje; mužský neživotný rod: kostel, sud, Tanvald, říjen; mužský životný rod: sourozenec, Václav, lemur; čč **např.:** sourozenec – slovo významem nadřazené: příbuzný, slovo významem podřazené: bratr; Václav – slovo významem souřadné: Karel; mč: sudy, Tanvaldem; hč: slova, sourozenci, selata, hádky, dobrosrdečnosti, kostely, Václavové, rozdělení, dvojice, zdi, sudy, moře, (Bratislavy), lemuři/lemurové, (Tanvaldy), čtení, pýchy, myšlení, Dyje, říjny, přátelství

20 ŘEŠENÍ **např.:** Kdo? Co? se přetahuje? S kým se přetahuje? O co se přetahuje?; čč: V obou případech poznáme z kontextu, u slova Pěta nám pomůže skloňování, **např.** o Pětovi, ale o Pětě, u slova řidiči nám může pomoci tvar přídavného jména (staří řidiči, ale starému řidiči) nebo určení pádu (řidiči nemají... 1. p., č. mn. ...k řidiči 3. p., č. j.); mč: oznamovací, oznamovací, tázací, rozkazovací; hč: léto – 1. p., podzimem – 7. p., vládu –

18 OPAKOVÁNÍ ZE 3. ROČNÍKU: PODSTATNÁ JMÉNA – SKLOŇOVÁNÍ

19 Následující podstatná jména rozděl do čtyř skupin podle rodu. Vymysli, jak jinak bys mohl/a slova rozdělit. slovo, sourozenec, sele, hádka, dobrosrdečnost, kostel, Václav, rozdělení, dvojice, zeď, sud, moře, Bratislava, lemur, Tanvald, čtení, pýcha, myšlení, Dyje, říjen, přátelství

- Ke kterým ze slov dokážeš uvést slovo významem nadřazené, slova významem podřazená, slova významem souřadná?
- Vyhledej slova s písmenem **d** na konci a zdůvodni pravopis.
- Převeď podstatná jména do množného čísla.

Podstatná jména jsou tří rodů: **rodu středního** (léto), **ženského** (mlha), **mužského** (životného – tatínek, neživotného – podzim). Podstatná jména se vyskytují ve dvou číslech: **čísle jednotném** (rybník) a **množném** (rybníky).

20 Ptej se pádovými otázkami na slova, na něž je to možné. Polož co nejvíce otázek. Léto se přetahuje s podzimem o vládu. Řidiči nemají rádi mlhu kvůli špatné viditelnosti. Pověš mi nějakou zajímavost o Václavovi? Pěťo, nezapomeň se omluvit!

- Jak poznáš u tvaru slova Pěťá, zda se jedná o dívku, nebo chlapce? A u tvaru slova řidič, zda se jedná o tvar jednotného, či množného čísla?
- Urči druhy vět.
- Vyhledej podstatná jména a urči jejich pád.

Podstatná jména se skloňují. Rozlišujeme u nich sedm pádů.

1. pád Kdo? Co?	Martin,	šiška
2. pád Koho? Čeho?	Martina,	šišky
3. pád Komu? Čemu?	Martinovi,	šišce
4. pád Koho? Co?	Martina,	šišku
5. pád Oslovujeme, voláme:	Martine!,	šiško!
6. pád (O) kom? (O) čem?	(o) Martinovi,	(o) šišce
7. pád Kým? Čím?	Martinem,	šiškou

19 PODSTATNÁ JMÉNA – SKLOŇOVÁNÍ

21 Víš, jak se máš chovat ve škole? Oprav. Nezvedej nůžky proti oběcím. Zapírej opatrně dveře se skleněnou výplní. Nenos do školy nebezpečné předmety. Neběhej po křídě. Nekoupej se na židli. Nenos růžky špičkou proti sobě. Nevykláněj se z loken. Dej pozor na mokrou dlahu. Každý úkaz nahlas učitel. Vyhazuj odpadky do kaše.

- Mezi opravenými slovy vyhledej po jednom podstatném jménu rodu středního, ženského a mužského neživotného. Urči jejich pád.
- Urči druhy vět.
- Pokus se slovesa ve větách nahradit synonymy.
- Co je na obrázku špatné? Vyhledej mezi větami odpovídající pokyn.

22 Oprav chybné tvary podstatných jmen. Urči jejich pád, číslo a rod (životnost). Tatínek připravuje těstovinu k večeři. Učíme se o nerosty. Lékaři říká: „Odlož si.“ Babička chová králíci. Maminka mě volá k večeři: „Hanka!“ V létě jsem měl u mořím úžeh. Umíš pracovat s internetu?

23 Diktáty.

- Za vznik konfliktu může obvykle nepochopení. Snažte se tedy pochopit jeden druhého. Nezvýšujte na sebe hlas. Výbuchy zuřivosti jsou zbytečné. Každý problém se dá vyřešit. Chybovat je přeci lidské. Přemýšlejte o chybách a hledejte možnost napravení.
- Služka Doubravka se chystala na trh. Oblékla si obyčejné šaty vyšívané lněnou nití a ozdobil se náhrdelníkem z klokočů. Vzala si měšec s několika groši. Na tržišti koupila kmín a libeček. Vše odnesla v lýkovém košíku. Paní domu ještě hledala med. Vyčínila Doubravce za nepozornost.

4. p., řidiči – 1. p., mlhu – 4. p., viditelnosti – 3. p., zajímavost – 4. p., Václavovi – 6. p., Péto – 5. p.

21 ŘEŠENÍ: obličej, zavírej, předměty, třídě, nehoupej, nůžky, (z) oken, podlahu, úraz, koše; **čč:** r. stř. – oken 2. p., r. žen. – třídě 6. p.; r. muž. – obličej 3. p.; **mč:** věty rozkazovací; **hč např.:** nezvedej – neotáčej; zavírej (opatrně) – zavři, přivírej, netřískej, nebouchej; nenos – nepřinášej; neběhej – nepobíhej; nehoupej se – nekývej se, nekolíbej se; nevykláněj se – nenakláněj se, nenahýbej se; dej – dávej; nahlas – řekni, oznam; vyhazuj – vyhoď, zahod, dávej; **zč:** Nekoupej/nehoupej se na židli.

22 ŘEŠENÍ: těstoviny – 4. p., č. mn., r. žen.; k večeri – 3. p., č. j., r. žen.; nerostech – 6. p., č. mn., r. muž. neživ.; lékař – 1. p., č. j., r. muž. živ.; králíky – 4. p., č. mn., r. muž. živ.; Hanko – 5. p., č. j., r. žen.; u moře – 2. p., č. j., r. stř.; internetem – 7. p., č. j., r. muž. neživ.

23 Diktáty.

DIDAKTICKÉ HRY

POHYBLIVÉ PÍSMENO (SLOVNÍ ZÁSoba, V PŘÍPADĚ PÁROVÝCH SOUHLÁSEK ČASTO I PRAVOPIS): Určíme nebo vylosujeme písmeno, a to zapíšeme na tabuli (doporučujeme vybírat párové souhlásky). Úkolem žáků je v daném časovém limitu vymyslet co nejvíce slov, která začínají tímto písmenem / touto hláskou; která končí tímto písmenem / touto hláskou; ve kterých se písmeno / hláska objeví uprostřed. (J. Víška, L. Nováková: *Čeština nás baví*. Praha: Trion, 2005, str. 26, upraveno.)

JAZYKOVÁ HÁZENÁ: Řekneme např. *měkká souhláska, párová souhláska, vyjmenované slovo po..., podstatné jméno, sloveso* a hodíme míč žákovi. Ten musí co nejrychleji uvést příklad, který do dané skupiny patří. Pokud odpoví správně, hází míč spolužákovi. Pokud odpoví nesprávně, vypadává ze hry. Pro žáky, kteří vypadnou ze hry, můžeme připravit např. doplňovací cvičení.

HÁDEJ, KDO JSEM: Žáci popisují známou osobnost z českých dějin, ostatní hádají.

Obměna: Žáci kladou nejrůznější otázky. Žák představující vybranou osobnost může odpovídat pouze ANO/NE.

8-12 PRACOVNÍ SEŠIT

Další materiály a podporu naleznete na

fred.fraus.cz,

skolasnadhledem.cz,

v interaktivní učebnici **Flexibooks**.

3. SOUTĚŽNĚ

20–25 UČEBNICE

CÍLE: Žák si zopakuje vědomosti o stavbě slova: v jasných případech (především u podstatných jmen) rozlišuje kořen, předponovou a příponovou část (a v ní koncovku), vytvoří osnovu hotového textu, ale i osnovu pracovní pro tvorbu textu vlastního (především vypravování). Ve frekventovaných slovech píše správně skupiny **bje-, vje-** (odliší je od skupin **bě-, vě-**).

POMŮCKY: nástěnná tabule – stavba slova (předponová část – kořen – příponová část – koncovka), knihy P. Šrut: *Dva lelci ve skříni, o Karlíkovi nemluvě*, E. Štorch: *Hrdina Nik*

MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY: Literární výchova – volná reprodukce textu, s nímž se žáci seznámí: P. Šrut: *Dva lelci ve skříni, o Karlíkovi nemluvě*, E. Štorch: *Hrdina Nik*, C. von Kesselová: *Velká jezdecká soutěž*, T. Brezina: *Jsem superstar!* Matematika – Závislosti, vztahy a práce s daty (využití závislosti z praktického života – výdaje za mimoškolní aktivity, výdaje za akce navštívené ve volném čase). Příroda, Společnost (Člověk a jeho svět) – Výchova ke zdraví (režim dne, dodržování, vztahy a pravidla soužití komunity – vrstevnická skupina, zájmový spolek, komunikace a kooperace mezi různými etniky). Cizí jazyk – Receptivní, produktivní a interaktivní řečové dovednosti na téma *Volný čas a Zájmo-*

vá činnost. Hudební výchova – Vokální činnosti (třídní soutěž ve zpěvu), Instrumentální činnosti (hra na Orffovy hudební nástroje nebo na jiný hudební nástroj), Hudebně pohybové činnosti (taneční soutěž), Poslechové činnosti (např. skupina *Gipsy.cz*), Hudební styly a žánry (prezentace na téma *Jakou hudbu poslouchám ve volném čase*). Výtvarná výchova – Uplatňování subjektivity (kresba/malba na téma *Jak tráví naše rodina volný čas*). Tělesná výchova – Rytmičké a kondiční formy cvičení (jednoduché tance), Činnosti podporující pohybové učení (zásady jednání a chování – fair play, pravidla her, soutěží).

ČINNOSTI

ÚVODNÍ TEXT: Vypravování v prostě sdělovacím stylu se obsahově dotýká oblasti multikulturní výchovy, zde připomínáme: „Kulturní identita, již připíše určitému člověku (např. Romovi, kterého náhodně potkám), nevypovídá ve skutečnosti nic o tom, s čím se identifikuje on sám. Může být jen jednou z mnoha součástí jeho identity a zdaleka ne tou nejpodstatnější.“ (D. Moree a kol.: *Než začneme s multikulturní výchovou*. Člověk v tísni, o. p. s., Praha 2008.)

TIP: Můžeme se zabývat psaním velkých písmen (informativní názvy národností).

TIP: Vymyslete vhodný název pro taneční kroužek. Vypravujte, jak trávíte svůj volný čas. Vymýšlíme nové zájmové kroužky pro děti a dospělé (jejich názvy a náplň, potřeby apod.).

20 ČTENÍ S POROZUMĚNÍM

3. Soutěžně

Do tanečního kroužku chodíme ze třídy dva: já a Patrik. Patrik je snědý a trochu zavalitý, protože mu všechno chutná. Když jsme přišli na trénink poprvé, některé děti si na něj ukazovaly a smály se. Kdovi, jestli jeho snědé pleti, nebo silnější postavě.

Patrik si z toho ale moc nedělal. Počkal, až posměváčky přestane pokřikování abavit. „Znáš tohle, Adéle?“ mrkl na mě a pustil z mobilu hip hop. Začal na něj tancovat. Dělal kroky a otočky, co si sám vymyslel, a šlo mu to bezvadně. Ostatní ztichli jako pění, seskupili se kolem něj a někteří kluci se s nadšením přidali.

Když písnička skončila, ozval se ode dveří tělocvičny potlesk. Běžela k nám naše trenérka. „Chtěla jsem vám představit nového člena, ale vidím, že už to nebude potřeba,“ usmála se. A my všichni s ní.

- 1 Četl/a jsi s porozuměním? Přemýšlej.
 - Co se stalo během prvního tanečního tréninku?
 - Jak se Patrik asi na začátku tréninku cítil? Myslíš, že podobné situace zažívá častěji?
 - Jak by bylo v takové situaci tobě? Máš podobnou zkušenost?
 - Proč se pak už Patrikovi nikdo neposmíval?
 - Je podle tebe při tanci nebo při jiné zájmové činnosti důležitý vzhled? Proč?
- 2 Vysvětlí, co znamenají následující slova a slovní spojení.
 - ukazovat si na někoho, snědá plet, silnější postava, zavalitý, tichý jako pění
- 3 Vypravuj úvodní příběh, jako bys byl/a Adéla nebo Patrik.
 - Vypravuj zajímavý příběh ze své mimoškolní činnosti. Nejprve si připrav osnovu, podobně jako je na str. 15 ve cv. 8.

1 ŘEŠENÍ: čč: reprodukce sdělení textu; mč + hč: vlastní zkušenosti žáků; zč: dokázal, že něco umí (což je podstatnější než vzhled); fč: vlastní zkušenosti žáků, prostor pro diskusi

2 ŘEŠENÍ: vlastní zkušenost žáků, prostor pro diskusi

3 Umožníme žákům vžít se do role, která bývá opovrhovaná, popř. do role „ochránce“.

ŘEŠENÍ: čč: Žáci vypravují příběh na základě osobních zkušeností. Před vypravováním můžeme s žáky zopakovat hlavní části osnovy. Produktivní komunikativní dovednosti.

4 ŘEŠENÍ: práce s osnovou, např.: 1. Úvod: Neshody, 2. Stať: a) Společná večeře, b) Setkání u kostela, c) Zavraždění Václava, 3. Závěr: Prohlášení za svatého

5 ŘEŠENÍ: není – neobsahuje dějovou linii ani jediná postava, jedná se o chatový rozhovor dvou lidí, který probíhá v reálném čase prostřednictvím komunikační sítě a formou písemného textu; **čč:** při práci s internetem; **mč:** reprodukce textu

TIP: Diskutujeme o zkušenostech žáků, pokud se chatů zúčastňují – témata, formální prvky – užívání velkých písmen, zkratk, pravopis apod., „bezpečnostní“ pravidla – viz učebnice str. 85, cv. 5 druhá část.

TIP: Vytvoříme společně pravidla pro chatování.

6

INFORMACE PRO UČITELE

Připomeneme, že je vhodné začít pracovní osnovou, kterou můžeme v průběhu práce měnit. Doporučujeme připomenout pravopis slov *neúčast* a *neúspěch*.

TIP: Můžeme využít i pro skupinovou práci.

7 ŘEŠENÍ: možnost žákovy volby, produktivní komunikativní dovednosti; propojení s výtvarnou výchovou

8 ŘEŠENÍ: dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě; **čč:** snědý × × ○ | × ○, děti × ○ | × ○, postavě × ○ | × × ○ | × × ○, × ○ × | × ○ | × × ○, mě × × ○, pěna × × ○ | × ○, běžela × × ○ | × ○ | × ○, chtěla × × ○ | × ○

9 ŘEŠENÍ: slabě, hloupě, mladě, nečekaně, střídmě, svědomitě, nakažlivě, žákyně, plavkyně, jezdkyně, umělkyně, poradkyně, Řekyně, pěvkyně

10 ŘEŠENÍ: běžel, viděl, zvěř, větvemi, mravenišťe, dělají, těšil se, někdo, chtěl, vidět; **čč:** Karlík, mravenci; **mč:** možnost žákovy volby na základě osobních zkušeností

11 ŘEŠENÍ: v levém sloupci slova s kořenem *pěv-*, v pravém tvary slova *zpěvák*

TIP: Vymyslíš další slova (tvary) do skupin?

4 Vypracuj osnovu textu *Středověký spor* na str. 14.

Osnova slouží k přípravě souvislého textu. Pomocí osnovy si text rozvrhne do odstavců. Hlavní části jsou: **úvod**, **stať** a **závěr**. Každá z těchto částí (nejčastěji stať) může být dále rozčleněna. Všechny části výstižně pojmenujeme.

5 Je následující text vyprávění? Zdůvodni proč.

PATRIK K.
Hledal jsem pro bratra hudební soutěž. Objevil jsem Eurosong – to pro něj nebude, víd? 17:43 ✓

MARKY MÁCHOVÁ
To ne. Jmenuje se to taky Velká cena Eurovize, neviděl jsi to v televizi? Soutěží vždy jeden zpěvák z každé země. Musí zpívat živě, na pódiu smí být nejvíc šest lidí a o vítězi hlasují diváci. Svůj hlas ale nesmějí dát soutěžícímu ze své země. 17:43 ✓

PATRIK K.
Jo, to je ta soutěž, kde za ČR měl soutěžit v roce 2020 Ben Cristovao? 17:46 ✓

MARKY MÁCHOVÁ
To je ona. Kvůli pandemii koronaviru ji ale přesunuli na jaro 2021. Pro bratra zkus hledat spíš něco menšího. 17:48 ✓

PATRIK K.
OK, budeme hledat. Díky. 17:50 ✓

- Kde se s takovým textem můžeš setkat?
- Vypravuj, co se v textu odehrálo.

6 Vymysli vyprávění, v němž využiješ některá z následujících slov (i jejich tvarů). soutěžit v ..., stupně vítězů, poražení, tvrdá příprava, úsilí, pravidelnost, píle, radost, účast, umění, odvaha, zlepšovat se, spolupráce, spolehlivost, časopis, rozhovor, podpisy, neúspěch, zklamání, snažit se

Chat [čat] je psaný rozhovor dvou i více lidí uskutečňovaný pomocí internetu nebo také internetová stránka k chatování určená. Stejně jako Markéta i mnozí další uživatelé chatu používají přezdívky.

7 Vyber si jeden z úvodů k vyprávění a pokračuj v něm. Pokus se vhodně zařadit i přímou řeč. Příběh si zkus nakreslit.

* Bylo takové divné líné ráno, kdy člověk neví, co by chtěl, a do ničeho se mu nechce. Slunce líně svítilo na pasku, ale nikde žádný pták. Jen takové veliké šišaté vejce leželo v trávě.

* Přišel/Přišla jsem do kroužku dnes o pět minut později. Všichni už byli převlečení, jen Jitka stála stranou a nevěřícně na ostatní koukala.

* Lesním chlapcům se nepodařilo dosáhnout jezer. Avaři je vyslídili a dohonili na koních. Tu bylo hochům zle.

(podle Pavla Šrúta a Eduarda Štorcha)

8 Zopakuj si skupiny hlásek, po kterých píšeme ě.

- Vypiš z úvodního textu slova s tučně vyznačenými skupinami.
- Znášorní slabičnou a hláskovou stavbu jednoho slova z každé skupiny.

9 Uveď slova příbuzná obsahující skupinu s ě.

Vzor: krásný – krásně

slabý, hloupý, mladý, nečekaný, střídmy, svědomitý, nakažlivý, žák, plavec, jezdec, umělec, poradce, Řek, pěvec

10 Doplň skupiny s ě. Doplňná slova napiš.

V televizi _žel film *Krásy našich lesů*. Karlík vi_ vysoké smrky, divou z_ř, pavučiny mezi _tvemi a mraveniš_ pod stromy. Koukal, co mravenci _lají, a _šil se, až ho _kdo vezme ven. Ch_1 to všechno vi_t doopravdy!

- Vyhledej podstatná jména rodu mužského životného.
- Napiš další podstatná jména s ě označující, co jsi viděl/a v televizi.

Písmeno ě ve skupinách **dě, tě, ně** označuje hlásku e a měkkost předcházející souhlásky **ď, ť, ň**, např. děkovat, tělo, něco.

Písmeno ě ve skupinách **bě, pě, vě** označuje vyslovené [-je-], např. slabě, pět, stavět. Písmeno ě ve skupině **mě** označuje vyslovené [-ňe-], např. město.

INFORMACE PRO UČITELE

Zpěvohra je slovo složené.

ŘEŠENÍ: kořen

ŘEŠENÍ: z-pěv-ačk-a (předponová část, kořen, příponová část s koncovkou)

12 ŘEŠENÍ např.: výpočet, narysovat, vymalovaný, utíchat, neuvěřit, pozlatit, zabarveny, průvodce; **čč:** možnost využití SSČ

TIP: Vysvětlování významu můžeme učinit obtížnějším, budeme-li u slov zaměřovat jejich předponové a příponové části a vysvětlovat odlišnosti ve významu (např. užitím ve větách).

ŘEŠENÍ: ob-jev-it (předponová část, kořen, příponová část)

Dovednost vybrat vhodný slovník (výkladový).
ŘEŠENÍ např.: objev, objevitel, zjevit se

INFORMACE PRO UČITELE

Žáci odhalí, že **-je-** se píše tam, kde tímto **-je-** začíná kořen slova (pomoc: záměna předpony, např. *ob-jezd - v-jezd*, ale *o-běhl - do-běhl* - v prvním případě **b** není součástí kořene, ve druhém ano).

13 ŘEŠENÍ např.: vyjednala, objednala, dojednala, vjel, objel, dojel, vyjel, obsypali, dosypali, vysypali

TIP: Doporučujeme alespoň některá slova napsat.

14 ŘEŠENÍ: jet, jedn, jev, jím; **např.** Objet zahradu. Objednat se k lékaři. Objevit ztracenou věc. Objímat rodiče.

15 ŘEŠENÍ: objemný, objevila, oběhového, objednáte, oběd, objedete, vjezd

16 Vlastní zkušenosti žáků.

ŘEŠENÍ: objevit, jeviště, objevení, objevovat, zjevovat, vjem, vyjevit, zjevení, zjevit, zjev, objev, vyjevení, objem, objemový, objemný, dojemný, dojem, jemný

11 Jaký rozdíl je mezi následujícími skupinami slov?

zpěvák	zpěvák
zpěvákův	zpěváci
zpěv	zpěvákům
zpěvohra	zpěvákem
pěvkyně	zpěváka
zpěvník	zpěváku

12 Jak nazýváme společnou část slov v levém sloupci předchozího cvičení?

Pojmenuj části slova zpěvačka: z - pěv - ačk - a.

Slova, jejichž významy spolu souvisejí a která mají společnou část, jsou slova **příbuzná**, např. zpěvák, prozpěvovat, zpěvačka. Jejich nejmenší společná část se nazývá **kořen**, např. pěv. Slovo může mít kromě kořenu **část předponovou** (před kořenem), např. z-, a **část příponovou** (za kořenem), např. -ačka. Na konci příponové části bývá **koncovka**, např. -a.

12 Vyber k některým kořenům vhodné předponové a příponové části. Slova napiš.

Kořen: poč, rýs, mal, tich, věř, zlat, barv, vod
Předponová část: na-, neu-, po-, prů-, u-, vy-, vý-, za-
Příponová část: -at, -ce, -ený, -et, -it, -ovaný, -ovat

■ **Vysvětli význam pěti vybraných slov a utvoř s nimi věty.**

13 Vyznač části slova objevit.

14 Vyhledej význam slova jev. Uveď slova příbuzná.

Pokud kořen slova začíná skupinou **je-** a my k němu přidáme předponu **ob-** nebo **v-**, píšeme v tomto slově **bje**, **vje**, např. objev, objet, objednat, vjezd.

13 Spoj předpony **v-, ob-, do-, vy-** s jednotlivými slovy, a vytvoř tak co nejvíce slov. S každým z nových slov utvoř vhodné slovní spojení.

v-	ob-	do-	vy-
sypali	jel	jednala	

14 Urči kořeny slov *objet, objednat, objevit, objímat*. Se slovy nebo s jejich tvary tvoř věty.

15 Doplň do vět vhodná slova z nabídky. Věty napiš.

Nabídka: objevný, objevila, objedete, objemný, vjezd, objednála, objednáte, vjemem, objet, oběhového, oběd

Patrik nese z pošty _____ balík. Archeoložka _____ vzácnou misku. Při vyšetření _____ systému se měří krevní tlak. Když si naše zboží _____ hned, dostanete zdarma _____. Teď _____ blok a za semaforem spatříte úzký _____.

16 Která slova v češtině existují a co znamenají?

ob	it	v	ý
-	iště	-	ový
v	ení	ob	-
vy	ovat	do	ný
z	-	od	a

17 Vyber z nabídky slovo, které se nejlépe hodí do věty.

Dům jsme několikrát *oběli - objeli - opjeli*, ale *vězd - vjem - vjezd* do něho jsme *neobjevili - neobvěili - nezjevili*. Rakety vynášejí družice na *obježnou - oběžnou - oběhovou* dráhu. Srdce zajišťuje *objeh - oběh - objev* krve. *Obědnávejte - Obědvejte - Objednávejte* si knihy průběžně, hned jak se *objevá - oběví - objévá* v nabídce. *Vjedci - Vědci - Vědci* se zabývají novými *objevy - objevy - objeoy*. Promítaný film byl plný *napjetí - napětí - napnutý*. Přes *pěšinu přebjehla - přebjehla - přeběhla* ještěrka. *Přivítal mě vřelým opětím - obětím - objetím*.

18 Zdůvodni a doplň ě, nebo je.

ulomená **v_**tev, uzavřený **v_**zd, rychlý **b_**žec, slavný **ob_**vitel, rozp_ **tí** křidel, chutný **ob_**d, sv_ **decká** výpov_ **ď**, **ob_**deme nám_ **stí**, zbytečný **sp_**ch, mošská **p_**na, závažná **ob_**dnávka, klidné záv_ **tří**, hravé **hřib_**, čisté sv_ **domí**, zb_ **dovaný** závodník, měřit **ob_**m **v_**dra, čichové **v_**my, elektrické nap_ **tí**, žlutkový **v_**neček, správná **odpov_**d, výborný **prosp_**ch, **ob_**tavý člo_v_k, **vyv_**rající pramen, zvadlý kv_ **ták**

17 ŘEŠENÍ: objeli, vjezd, neobjevili, oběžnou, oběh, objednávejte si, objeví se, vědci, objevy, napětí, přeběhla, objetím

18 ŘEŠENÍ: větev, vjezd, běžec, objevitel, rozpětí, oběd, svědecká výpověď, objedeme náměstí, spěch, pěna, objednávka, závětrří, hřřbě, svědomí, zbědovaný, objem vědra, vjemy, napětí, věneček, odpověď, pro-spěch, obětavý člověk, vyvěrající, květák

19 ŘEŠENÍ: dobyt, zbytek, polykač, plíce, milionář, zpytuj, slyší, jeviště, zítřejší, vinoucí se, zisk, sídliště, spínací špendlík; čč: možnost žákovy volby, rozvoj slovní zásoby a představitosti

20 ŘEŠENÍ: Už vyhráli pohár. Dosud všechno zvládli. Jsou totiž kamarádi. Když přišel pozdě, omluvil se. Pokud trénují, úspěch je nemine.

21 ŘEŠENÍ: než, ať/až, již, kéž, totiž, už, teď, pokud, odkud, dosud, pořad, hned, snad, vždyť

22 ŘEŠENÍ: těžký, matka, lež, krátké, plot, nehas, med, led; čč: hospodyňka, hospodyňky, hospodyňce, hospodyňku, hospodyňko!, (o) hospodyňce, hospodyňkou; mč: vlastní zkušenosti žáků, možnost skupinové práce

23 Diktáty.

DIDAKTICKÉ HRY

SKLÁDAČKA: Připravíme si sadu karet. Každá sada musí obsahovat několik slovních kořenů, předpon a přípon. Úkolem žáků je složit z nich co nejvíce slov a zapsat si je. Realizujeme jako soutěž jednotlivců nebo skupin.

Obměna: Na tabuli nakreslíme tři krabice/pytle. Do jedné napíšeme několik předpon, do druhé kořeny slov a do třetí přípony. Úkolem žáků je sestavit a napsat z těchto morfémů co největší počet slov. Počet morfémů nemusí být stejný; žáci mohou pracovat ve skupinách; lze také stanovit časový limit. (V. Víška, L. Nováková: *Čeština nás baví*. Praha: Triton, 2005; upraveno.)

VĚTA ZE STEJNÝCH KOŘENŮ: Žáci mají za úkol napsat větu skládající se ze slov se stejným kořenem. Mohou použít i jiná slova, ta však nebudou započítána. Vyhrává ten, kdo vymyslí větu s největším počtem slov.

Obměna: Je možné zadat/vylosovat kořen slova (např. *jezd, jel, syp*). (V. Víška, L. Nováková: *Čeština nás baví*. Praha: Triton, 2005; upraveno.)

13-16 PRACOVNÍ SEŠIT

OPAKOVÁNÍ: VYJMENOVANÁ SLOVA, PÁROVÉ HLÁSKY 25

19 **Doplň i, í, y, ý a pravopis zdůvodni.**
dob_ t město, zb_ tek oběda, pol_ kač ohně, nemocné pl_ ce, štědrý m_ lionář,
zp_ tuj svědomí, s_ slí doupe, otočné jev_ ště, z_ třejší ráno, v_ noucí se pěšina,
nečekaný z_ sk, nové s_ dliště, sp_ nací špendl_ k

■ Vyber si tři slovní spojení obsahující skupinu s ě a utvoř s nimi větné celky.

20 **Přečti věty a napiš větné celky správně.**
Všímej si souhlásek na konci označených slov.

RÁHOP ILÁRHVYV ŽŮ.
ILDÁLVZ ONHCESV DUSOD.
IDÁRAMAK ŽITOT UOSJ.
ES ILIVULMO, ĚDZOP ILŠÍRP ŽYDK.
ENIMEN EJ HCĚPSÚ, IJUNÉRT ĐUKOP.

21 **Doplň ž, dž, ř. Správnost zkontroluj v Pravidlech českého pravopisu.**
ne_ a_ j_ k_ , tot_ u_ , te_ , poku_ , odku_ , dosu_ , pořá_ , hne_ ,
sna_ , vždy_

22 **Doplň párové souhlásky.**
Každý začátek je t_ k_ y. Opakování je ma_ ka moudrosti.
Le_ má krá_ ké nohy. Dobrá hospodyňka pro pírko
i přes plo_ skočí. Ncha_ , co tě nepálí!
Na jazyku me_ , a v srdci le_ .

■ Skloňuj slovo hospodyňka. Pomůže ti přehled pádů na straně 18.
■ Vysvětli, co jednotlivá přísloví znamenají.

23 **Diktáty.**

* Přesně za měsíc proběhne pěvecká soutěž. Ze tříd je potřeba vybrat dva soutěžící.
Porotě přednesou lidovou a umělou píseň. Mohou se doprovázet i na hudební nástroj. Pět nejlepších odmění starosta města.
* Od března 2020 zažívalo obyvatelstvo České republiky neobvyčejné dny. Výuka probíhala doma. V hlavách plynula spousta myšlenek. Bylo slyšet mnoho rad. Pobývejte doma! Pravidelně si umývejte ruce! Noste roušku! Ať už to brzy ustane!

Další materiály a podporu naleznete na

fred.fraus.cz,

skolasnadhledem.cz,

v interaktivní učebnici **Flexibooks**.

4. ČTENÁŘSKY

26–33 UČEBNICE

CÍLE: Žák určuje slovní druhy s výjimkou netypických případů (např. zpodstatnělá přídavná jména, částice *kromě, ať, nechtě, kéž*). Určuje slovesné kategorie a slovesné tvary správně užívá. Vyhledá skladební dvojice. Vyplní přihlášku (některé kolonky s dopomocí) na aktivity, které si vybere. Podle textu odpovídá na otázky; z nabídnutých významů vybere ten, který je v daném kontextu nejvhodnější.

POMŮCKY: přehled slovních druhů, zásobník se slovními druhy, různé druhy publikací (lepirelo, atlas, encyklopedie, skripta, dětská beletrie, komiksy, sbírka úloh z matematiky, interaktivní učebnice nebo jiná podobná publikace, např. encyklopedie na CD, atlasy hub, průkazy čtenářů, letáky různých knihoven, ukázky knihovnického řádu, ukázky knižních obálek, např. z edičních plánů známých nakladatelství nebo objednávkových katalogů, noviny a časopisy pro děti)

MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY: Literární výchova – Základní literární pojmy, druhy a žánry, knihovnický řád. Práce se čtenářským deníkem. Matematika – Závislosti, vztahy, práce s daty (práce s tabulkou provozní doby knihovny). Společnost, Příroda (Člověk a jeho svět) – Lidé a čas (současnost a minulost v našem životě – historie knihovny), Rozmanitost přírody (houby). Cizí jazyk – Receptivní, produktivní a interaktivní dovednosti na téma *Volný čas, Četba*. Výroba obrázkového slovníku – využití tiskovin – cizojazyčný popis. Hudební výchova – Instrumentální činnost (využití starých novin a časopisů k vytváření zvuků – trhání, mačkání, šustění). Výtvarná výchova – Rozvíjení smyslové citlivosti (dokreslování obrázků známých ilustrátorů). Praktické činnosti – Výroba obalu na knihu, ručního papíru, leporela. Tělesná výchova – Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností (využití starého novinového papíru: např. hod papírovou koulí do papírového kornoutu, chůze s knihou na hlavě).

ČINNOSTI

ÚVODNÍ TEXT: Vypravování v prostě sdělovacím stylu s užitím přímé řeči. Motivuje k vypravování o vlastní návštěvě knihovny.

TIP: Pracujeme podle textu a vytvoříme atlasy hub. Sepíšeme se žáky co nejvíce názvů hub (opět může pomoci internet – a tady určitě neopomeneme uvést i zdroje (webové adresy). Při zapisování opakujeme veškerá osvojená pravopisná pravidla (hřib – pravopisně měkká souhláska, ztráta znělosti, muchomůrka – ů uvnitř slova apod.).

1 ŘEŠENÍ: čč: množství různých druhů hub; mč: vytvoří vlastní atlas hub; hč: podle podobnosti a možnosti záměny jedovatých hub za jedlé; zč: vlastní zkušenosti žáků; fč: vlastní zkušenosti žáků

2 ŘEŠENÍ: vlastní zkušenosti žáků, komunikační dovednosti; čč: možnost diskuse; mč + hč: produktivní komunikační dovednosti

3 ŘEŠENÍ: příslovce, předložka, číslovka, podstatné jméno, zájmeno, sloveso, přídavné jméno, podstatné jméno; částice, zájmeno, podstatné jméno, sloveso, spojka, zájmeno, podstatné jméno, podstatné jméno

26

ČTENÍ S POROZUMĚNÍM

4. Čtenářsky

Ve škole jsme v přírodovědě mluvili o houbách: kde rostou, kdo které sbírá a jak se připravují k jídlu. Paní učitelka nám pak ukázala atlas hub a ten nás úplně vystrašil. Bylo jich tam nejméně sto a většinu z nich nikdo z nás neviděl.

„Potřebovali bychom atlas hub, které rostou v lese za městem,“ řekl Vítek.

„Takový atlas není,“ poučila ho Lucka.

„Ale mohl by být,“ namítl Petr. A nápad byl na světě.

Teď procházíme dětským oddělením knihovny a s pomocí paní knihovnice sháníme o houbách informace z knížek a z internetu. Vybrali jsme některé jedlé a některé jedovaté, které se navzájem podobají a nejvíc u nich hrozí záměna. Někdo diktuje, jiný píše a další maluje obrázky. Za pár dní bude náš atlas na světě!

1 Četl/a jsi s porozuměním? Přemýšlej.

- Co spolužáky vystrašilo? Proč?
- Jak se rozhodli svoji potíž vyřešit?
- Podle čeho vybírali houby do svého atlasu?
- Ve kterých knížkách a časopisech bychom našli informace o houbách?
- K čemu slouží v knihovně studovna? K čemu bys ji mohl/a využít právě ty?

2 Navštěvuješ také nějakou knihovnu? Popiš, co všechno v knihovně je.

- Chodíš do ní sám/sama, nebo raději s rodiči či kamarády?
- Jaké knížky si nejraději půjčuješ?
- Využíváš knihovnu jako zdroj informací, když se potřebuješ něco dozvědět?

3 Urči v uvedených větných celcích slovní druhy tam, kde to dokážeš.

Pozitíř od šesti hodin se koná třídní schůzka.
Snad se rodičům budou líbit i naše atlasy hub.

TIP - POUČKA: Žák napíše písmena svého křestního jména pod sebe na papír a k jednotlivým písmenům uvede slova jednoho slovního druhu, např. přídavná jména, které charakterizují jeho schopnosti, dovednosti, úspěch. Žáci mohou charakteristiku sestavovat společně. Např.: *P - pozorný; R - rozhodný; O - odvážný; K - kreativní; O - ochotný; P - pravdomluvný.*

Obměna: Žáci mohou tvořit i celé věty, což je poněkud obtížnější. Tímto způsobem lze procvičovat slovní druhy. Tolerance pravopisu přídavných jmen. (*Prokop rád ostatním kdykoli ochotně pomůže.*)

4 ŘEŠENÍ: skupinu, rostlin, barvivo, živiny, získávají, nacházíme, sbíráme, vyrůstají, vypadávají, výtrusy, vynikající, navíc, vitaminy, minerály, sbírání, musíme, být, bývají, holubinky, lišky, pýchavky, hlívy, syrovinky; **čč např.:** skupina, živých, jejich, mnoho, tvoří, bezpečně, od, a; **mč:** využití vědomostí o vyjmenovaných slovech; **hč:** prostor pro diskusi

INFORMACE K FOTOGRAFIÍM

První fotografie = holubinka vrhavka (červený klobouk; nejedlá, pro palčivost nepoživatelná); druhá fotografie = ryzec syrovinka (oranžový až hnědý klobouk; jedlý, chutný).

OPAKOVÁNÍ ZE 3. ROČNÍKU: SLOVNÍ DRUHY

27

Slovní druhy
Slova podle jejich významu, vlastností a zapojení do vět rozdělujeme do deseti skupin, slovních druhů:

ohebné	1. podstatná jména: názvy osob, zvířat, věcí, vlastností a dějů (pomocník, knihovna, svědomitost, plavání)
	2. přídavná jména: vyjadřují vlastnosti osob, zvířat, věcí; odpovídají na otázky <i>jaký, který, čím</i> (papírová, cizí, strýčkův, Jarmilčin)
	3. zájmena: zastupují názvy osob, zvířat a věcí nebo na ně ukazují (oni, naše, něj, který)
	4. číslovky: vyjadřují počet nebo pořadí (osm, stý, pětkrát)
	5. slovesa: vyjadřují, co osoby, zvířata nebo věci dělají nebo co se s nimi děje (strávit, kreslit si, četli bychom)
neohébné	6. příslovce: odpovídají na otázky <i>kde, kam, kdy, jak</i> (dole, večera, hezky)
	7. předložky: spojují se se jmény a vyjadřují s nimi okolnosti - časové, místní a jiné (do, s/se, okolo, kromě)
	8. spojky: spojují slova nebo věty (i, protože, ani, nebo)
	9. částice: uvozují věty a vyjadřují přání, zvolání a zdůraznění (ať, kéž, necht, ano, ne)
	10. citoslovce: vyjadřují pocity a výzvy nebo zvuky (vrrr, psst, vrkú)

4 **Doplň i, í, y, ý.**

Samostatnou skupinu živých organismů tvoří houby. Mají rozmanité barvy, ale na rozdíl od rostlin jim chybí zelená barva. Živiny získávají z jiných organismů. Jejich částem, které nacházíme a sbíráme v lese, se říká plodnice. Plodnice rostou z podhoubí a padávají z nich výtrusy, kterými se houby rozmnožují. Jedlé houby jsou vyhledávané pochutinou, některé však obsahují některé vitaminy a minerály. Při sbírání hub musíme být opatrní. Pomůže nám atlas hub, v něm nejen známé hříby, holubinky, lišky, pýchavky, hlívy a syrovinky, ale mnoho dalších druhů hub. Do našeho košíku však patří jen ty, které bezpečně poznáme.

- Vyhledej v textu k prvním osmi slovním druhům po jednom příkladu.
- Zdůvodni psaní i, í, y, ý ve zvýrazněných skupinách.
- Vypiš si z textu novou informaci. Co si zapsali tví spolužáci?

5 Využijeme k zopakování učiva ze 3. ročníku. Vyhledávání chyby v přihlášce.

ŘEŠENÍ: chyba v uvedení jména a příjmení, v datu narození, neuveden údaj o škole, e-mail, telefon, datum, místo a podpisy, chybně název státu; **čč:** aplikace osvojených vědomostí i dovedností; **mč:** ne, nejedná se o spisovnou formu jména; **hč:** protože nejsou plnoleté, tato osoba je zastupuje až do dosažení plnoletosti

TIP: Žák může vyplnit přihlášku jako postava z některé dětské knížky podle vlastního výběru (*medvídek Pú, Harry Potter, Popelka, dítě z Bullerbyny, Mach a Šebestová* apod.).

6 **ŘEŠENÍ:** *mladším* - přídavné jméno; *rodič/rodiče* - podstatné jméno; *zástupce* - podstatné jméno; *jeden* - číslovka; *včas* - příslovce; *přes* - předložka

7 **ŘEŠENÍ např.:** zápis, tisknout, barevně, výpůjční, ilustrátor/ilustrace, čitelný, knižní, dobrodružně, detektivní, studovat; **čč:** přídavné jméno, příslovce; **mč:** Přídavné jméno odpovídá na otázku *Jaký/á/é? Který/á/é? Čí?*, kdežto příslovce na otázky *Kde? Kam? Kdy? Jak?*

8 **ŘEŠENÍ:** *Jací žáci? Co udělali žáci? Kdo vytvořil atlas? Co vytvořili žáci? Jaký atlas vytvořili žáci?*; **čč:** základní skladební dvojice; **mč:** skladební dvojice

28

ČTENÍ S POROZUMĚNÍM; SLOVNÍ DRUHY

5 **Prohlédni si část přihlášky do knihovny. Najdi chybně vyplněné údaje a doplň chybějící.**

PŘIHLÁŠKA ČTENÁŘE DO ODDĚLENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ			
Vyplňte hůlkovým písmem.			
Jméno:	PŘÍHODA	Příjmení:	MAREK
Datum narození:	ČERVEN 3. 2014		
Škola:		Stát:	VELKÝ
Adresa trvalého bydliště:	DLOUHÁ 19, BOSKOVICE	PSČ:	680 01
Jméno a adresa zákonného zástupce:	JANA PŘÍHODOVÁ, DLOUHÁ 19, BOSKOVICE		
E-mail:		Telefon:	
Prohlašuji, že jsem se seznámil/a s knihovním řádem a zavazuji se jej dodržovat.			
V	dne	Podpis čtenáře:	
		Podpis zákonného zástupce:	

- Jak vyplníš takovou přihlášku ty?
- Můžeš napsat do kolonky jméno Mára nebo Verča? Vysvětli.
- Proč děti vyplňují jméno někoho dospělého?
- Proč se této osobě říká zákonný zástupce?

6 **Doplň do vět vhodná slova. Urči slovní druhy doplněných slov.**

Tato přihláška je určena čtenářům _____ 15 let. Musí ji podepsat _____ nebo jiný zákonný _____ . Výpůjční doba je _____ měsíc. Knihy je nutno vracet _____. Výpůjčku však můžete osobně, telefonicky nebo _____ internet prodloužit.

7 **K vyznačeným slovům uveď slova příbuzná. Zapiš pak ta z nich, která odpovídají slovnímu druhu v závorce.**

- zapsat (podstatné jméno), tisk (sloveso), barevný (příslovce), vypůjčit (přídavné jméno), ilustrovat (podstatné jméno), čitelně (přídavné jméno), kniha (přídavné jméno), dobrodružný (příslovce), detektivka (přídavné jméno), student (sloveso)
- Urči slovní druh slov barevný a čitelně.
- Porad ostatním, jak správně určit přídavné jméno a jak příslovce.

9 **ŘEŠENÍ:** otevírá; přicházejí/chodí; mají vracet/vracet; zaplatí; knihovník/knihovnice; Kamila (ženské jméno)/žákyně

10 Rozvoj komunikačních dovedností.

ŘEŠENÍ např.: Dívky připravují referát/učebnice na výuku. Dospělí čtou noviny v tramvaji. Noviny vycházejí pravidelně denně / každý den. Časopisy se tisknou obvykle/barevně v tiskárně. Znamý moderátor uvádí zábavný pořad vždy večer.

11 **ŘEŠENÍ:** čtenář = vyplní, vyplní – přihlášku; Klárka = ztratila, ztratila – průkaz, čtenářský – průkaz; babička = navštěvuje; bratr = chodí; **čč např.:** nový čtenář, vyplní pečlivě, přihlášku čtenáře

12 **ŘEŠENÍ:** možnost žákovy volby, postupujeme podle údajů uvedených v textu

INFORMACE PRO UČITELE

Text má za úkol vést žáky k povědomí o tom, že nemůžeme vydávat za své myšlenky to, co jsme někde přečetli/opsali/vypsali, a že je vhodné vědět, kam se zpětně pro informaci / další informace podívat. Text motivuje k práci s populárně-naučnou a odbornou literaturou a dalšími zdroji informací; vede žáky k práci s internetem jako zdrojem informací (nejen jako zdrojem zábavy a prostředkem komunikace).

13 **ŘEŠENÍ:** 2; **čč:** víte – 2. os., č. mn., čas přít.; říká – 3. os., č. j., čas přít.

14 **ŘEŠENÍ:** vypravovali jste, nezažili jste – obojí čas min.; **čč:** neděje se to právě v tomto okamžiku, už se to stalo; **mč:** ano; funkčnost a možnosti využití konkrétních slovesných tvarů

15 **ŘEŠENÍ:** osoba – 3., 3., 2., 3., 1., 3.; číslo – mn., mn., j., mn., j., mn., j. i mn.; čas – přít., min., min., přít., bud., bud.; **čč:** vlastní tvorba žáků; **mč:** ne, jsou to infinitivy

16 **ŘEŠENÍ:** jednoduchý, jednoduchý, jednoduchý, jednoduchý, složený, složený, jednoduchý, složený, jednoduchý, složený, jednoduchý, složený

17 **ŘEŠENÍ:** **čč:** porozumění čtenému textu; **mč:** ano (do 15 let); **hč:** obvykle rodič; **zč:** ten, kdo za někoho ručí (zde např. při nevrácení knih bude muset platit pokutu apod.); **fč např.:** Petr vyplnil přihlášku, vyplněnou přihlášku odevzdal paní knihovnici, přihlášku mu musel podepsat tatínek, Petr dostal svou legitimaci do knihovny; pozorné naslouchání; **oč:** přítomný čas, pravděpodobně minulý čas

18 **ŘEŠENÍ:** výpůjční, cestopisy, vysoký, vydávat, nevyplácet si, více, knih, spisovatelů, spíchnuté, přihlášky, sbírky, říkadla, poezie, posbírání, rozsypané, lístky, vymalovat, nejmenší, milými, zvířátky, s plyšáky, vypnout počítač a video, stojany na časopisy a noviny, vybavit, kře-

OPAKOVÁNÍ ZE 3. ROČNÍKU: SKLADEBNÍ DVOJICE

29

8 Kterými slovy se můžeš v této větě ptát na další slova z věty?

Zvídaví žáci vytvořili vlastní atlas hub.

■ Jak označujeme dvojice slov žáci vytvořili?

■ Jak se nazývají dvojice slov zvídaví žáci, vytvořili atlas?

9 Doplně do vět chybějící členy základních skladebních dvojic.

Knihovna _____ v devět hodin. Čtenáři _____ do knihovny pravidelně.

Lidé _____ knihy do knihovny včas. Za opožděné vrácení knih čtenář/ka pokutu. _____ vytiskne seznam zapůjčených knih. _____ zapomněla vrátit atlas.

10 Rozvíjej věty dalšími slovy pomocí otázek. Urči ve větách skladební dvojice.

Vzor: Čtenáři nacházejí. (Jaci? Kde? Co?) Starší čtenáři nacházejí v časopisech křížovky.

Dívky připravují. (Co?)

Dospělí čtou. (Co? Kde?)

Noviny vycházejí. (Jak? Kdy?)

Časopisy se tisknou. (Kde? Jak?)

Moderátor uvádí. (Jaký? Co? Kdy?)

Ve větě se můžeme jedním slovem ptát na jiné. Těmto slovům říkáme skladební dvojice, např. kouzelný strom (Jaký strom? Kouzelný).

Dvojice slov, kterými se můžeme ptát na každé z nich i naopak, je základní skladební dvojice, např. Markéta si kreslí. (Co dělá Markéta? Kreslí si. a naopak Kdo si kreslí? Markéta.)

Každá skladební dvojice má dva členy tvořené jednotlivými slovy, např. vidíš, nebo jejich tvary, např. viděl jsi. Samostatnými větnými členy nejsou zájmena se, si, předložky, spojky, částice a citoslovce.

Skladební dvojice značíme svorkami, např. Markéta si kreslí kouzelný strom.

11 Urči ve větách základní skladební dvojice, v prvních dvou i všechny ostatní dvojice.

Čtenář vyplní přihlášku. Klárka ztratila čtenářský průkaz. Naše babička navštěvuje knihovnu v pátek. S Petrem chodí do knihovny jeho mladší bratr.

■ Přidej ke každému slovu první věty jedno slovo tak, aby ve větě vznikly další skladební dvojice, např. každý čtenář.

30

ZDROJE INFORMACÍ; SLOVESA

12 **Č** Vypiš podle následujícího textu důležité údaje o některém z těchto zdrojů:

- tvá oblíbená kniha,
- tvůj oblíbený časopis,
- jedna z tvých učebnic,
- webová stránka, kterou znáš.

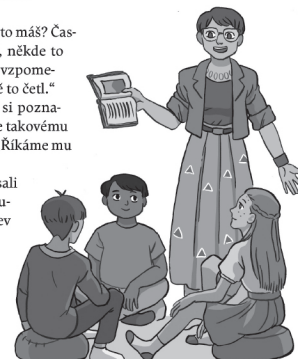
Odkud to máš?

Při další návštěvě knihovny se nás paní knihovnice zeptala: „Vypravovali jste někomu něco, co jste sami nezažili?“

„Většinou potom zazní otázka: Odkud to máš? Často slyším, že to někdo viděl v televizi, někde to četl, řekli mu to... Marně se pak snaží vzpomenout, kde a kdy to slyšel nebo kde přesně to četl.“

U některých informací je tedy dobré si poznamenat, odkud jsme je získali. „Víte, jak se takovému místu říká?“ ptá se nás paní knihovnice. „Říkáme mu zdroj nebo pramen.“

„Doporučuji vám, abyste si z knihy opsali především její název a jméno autora (autorů, autorů). Je dobré si zapsat i název nakladatelství, místo a rok vydání a číslo strany. U časopisů obvykle stačí napsat jen název, ročník a číslo vydání. Celá adresa se vám naopak vyplatí při hledání webové stránky.“

13 Kolik sloves obsahuje otázka

„Víte, jak se takovému místu říká?“

■ Urči jejich osobu, číslo a čas.

14 **Č** Vypiš slovesné tvary z první přímé řeči textu Odkud to máš? a urči jejich čas.

- Proč nejsou v čase přítomném?
- Mohla by tato přímá řeč obsahovat slovesné tvary v čísle jednotném?

sílky, velikonoční, výzdobu, výzkumu, vesmíru; čč: Infinitivy jsou ve výrazech prvními slovy.

19 ŘEŠENÍ: čč: a); mč: ne, v neděli je zavřeno; hč: ne; zč: a) všechny slovesné tvary v textu jsou ve 3. osobě, b) ne, c) ne, d) ne

TIP: Odkud získala knihovna první knihy? Ve kterém roce přestal jezdit bibliobus? Je dnes možné pracovat v knihovně s internetem?

TIP: Co si ještě můžeme rezervovat? Rezervovat si můžeme např. hodinu tenisu, místo v restauraci, letenku, místenku do autobusu, ve vlaku, vstupenky na koncert.

20 Diktáty.

DIDAKTICKÉ HRY

JSEM SLOVNÍ DRUH (SLOVNÍ DRUHY, POZORNÉ NASLOUCHÁNÍ): Žáci si nalepí na tričko samolepku nebo pověsí kartu s názvem jednoho slovního druhu. Velmi pomalu pak žákům čteme jednoduchý text. Žáci se postaví vždy, když poznají v textu „svůj“ slovní druh. Přibližně po 2–3 minutách si mohou žáci kartu/samolepku vyměnit. (Podle V. Víšky; L. Novákové (str. 45).)

SLOVNÍ NEPOŘÁDEK (SLOVNÍ DRUHY, POPŘ. JINÉ UČIVO): Žáci vytvoří skupiny. Každá skupina obdrží kartičky se slovy, která budou po deseti patřit k jednotlivým slovním druhům. Kartičky zamícháme. Žáci je mají za úkol postupně co nejrychleji roztřídit.

Obměna: Místo slovních druhů můžeme na kartičky napsat vyjmenovaná slova; podstatná jména, která přiřazují ke vzorům; slova, která rozdělují na spisovná a nespisovná.

Obměna: Každý žák si rozdělí papír na deset okének a očísluje pro jednotlivé slovní druhy. Losujeme slova. Žáci si vždy slovo zapíší do správného okénka. Jednou zapsané slovo nelze přepsat. Za každé správně zapsané slovo získává žák bod. (Podle S. Pišlové (str. 52).)

HÁDEJ SLOVESO (SLOVESNÉ KATEGORIE): Na tabuli napíšeme několik slovesných tvarů. Žák si vybere jedno sloveso a nikomu ho neprozradí, pouze začne ústně určovat osobu, číslo, čas a tvar. Ostatní hádají, které slovo si vybral. Ten, kdo slovo uhodne, pokračuje ve hře.

Obměna: Mluvnické kategorie může určovat pouze vyučující, žáci píší správná slovesa na papír.

Obměna: Žáci se mohou rozdělit do skupin. Jeden ze skupiny si vždy vybere sloveso, ostatní skupiny ho napíší na papír. Postupně se vystřídají všechny skupiny.

KRABIČKY: Do krabiček (např. od sirek, čajů) popsaných názvy slovních druhů ukládáme příklady těchto slovních druhů vystříhané z denního tisku, letáků apod. Můžeme žákům zadat i další kritéria pro výběr; např. po-

Slovesa
Slovesa se častěji (mění své tvary podle osoby, čísla a času).
Časování slovesa **plavat**:

jednotné číslo	množné číslo
osoba 1. (já) plavu	1. (my) plaveme
2. (ty) plaveš	2. (vy) plavete
3. (on, ona, ono) plave	3. (oni, ony, ona) plavou

čas **přítomný** (plavu, píšeme, myjí se)
čas **budoucí** (budu uklízet, uklidím, pomohu, budu si hrát)
čas **minulý** (uklízel jsem, uklidila jsem, přijeli, nevěšlo se)

15 U následujících slovesných tvarů určuj:
* **osobu:** popostrčila, postupují, vloudili jste se, připravíme, nabízí,
* **číslo:** chichotají se, běžíme, okusují, nastrouhali jste, přibíla, vynosili, letí,
* **čas:** stydíme se, zavrtěli, zasyčel, krčíte se, nebudeme poslouchat, splaskne.

Utvor sám/sama nebo ve skupině krátkou reklamu, např. na oblíbenou knížku, v níž využiješ alespoň dvě z uvedených sloves. Tvary přizpůsob svému textu.

Můžeme určit osobu, číslo nebo čas u slovesných tvarů připravit, poslouchat, narodit se?

Základním slovesným tvarem je **infinitiv** (neurčitý slovesný tvar, neurčitek = nemůžeme určit osobu, číslo ani čas), např. **plavat**. Najdeme ho i ve slovnících. Dále odlišujeme **slovesné tvary jednoduché** (obvykle jedno slovo, např. uvidím, jíme) a **složené** (tvořeny více slovy, např. zaskákali jsme si, chtěla bych).

16 U následujících slovesných tvarů určuj, zda jsou jednoduché, nebo složené.
jedu, prohlížíme, ozdobíte, cvičíš, budou si hrát, nathala by, spát, přečetli jsme, slýchám, budeš vařit, zazpívají, zeptali byste se

Složenými slovesnými tvary jsou všechny tvary minulého času, tedy i tvary 3. os., např.: psal, psali. Dříve se skládaly z více slov (jest psal), ale tyto části se přestaly užívat.

17 Přečti si část knihovního řádu.
Registrace čtenáře mladšího 15 let
Čtenář předloží vyplněnou a rodičem (zákonným zástupcem) podepsanou přihlášku. Za čtenáře může jednat i jeho rodič (zákonný zástupce).
Přihláška musí být podepsána ručitelé, který ručí za splnění povinností čtenáře.
Ručitelem může být také rodič (zákonný zástupce).
(podle Knihovního řádu Městské knihovny v Praze)

- Text knihovního řádu je psán úředním jazykem. Jak dobře mu rozumíš? Zkus vysvětlit, která pravidla se zde popisují.
- Platí tato pravidla i pro tebe, pokud bys sethl/a do knihovny přihlásit?
- Kdo je tvůj zákonný zástupce?
- Co znamená ručitel? Pokud nevíš, zjisti to.
- Podle obrázků vyprávěj, co udělal Petr při registraci do knihovny. Naslouchej a řekni: říká spoluzák/spolužačka při vyprávění vše správně?
- Ve kterém čase jsou slovesné tvary v textu a ve kterém čase jsou ve tvém vyprávování?

18 Doplní i, í, y, ý.
dodržet v_pŕjění lhůtu, číst jen tlusté cestop_sy, nedosáhnout na v_soký regál, v_dávat knihovní řád, nev_pŕjčovat si v_ce než dvacet kn_h, řadit knihy podle jmen sp_sovatelů, srovnat sp_chnuté př_hlášky, zařadit sb_rky f_kadel dětské poez_e, posb_rat rozs_pané l_stky, v_malovat koutek pro nejmenš_čtenáře m_lými zv_řátky, usadit se na pohovku s pl_šáky, v_pnout poč_tač a v_deo, koupit stojan_ na časop_sy a nov_ny, v_bavit knihovnu pohodlnými křes_lky, nezapomenout na vel_konoční v_zdobu, knihy o v_zkumu vesm_ru

- Vyhledej infinitivy a některá slovesa časuj v minulém čase.

čáteční písmeno, počet slabik, slabikotvorná hláska, y na konci slova (omezený počet slovních druhů; mj. příprava na psaní koncovek podstatných jmen a sloves). Losujeme vybrané slovní druhy, žáci mají za úkol slova zařadit do větného celku, vypravování. Krabičky s podstatnými jmény a slovesy (a jejich tvary) využijeme později při zprostředkování učiva o vzorech podstatných jmen a o slovesných koncovkách (přítomného a minulého času).

Z krabičky podstatných jmen a sloves žáci vybírají vhodné dvojice (jako základní skladební dvojice) a věty dále ústně rozvíjejí (neznají dosud všechna pravopisná pravidla). Slovesné tvary třídíme podle zadaných kategorií (např. podle času).

17-21 PRACOVNÍ SEŠIT

3 * nepatří slovo *tři*, je to číslovka, ostatní jsou podstatná jména; * nepatří slovo *těsně*, je to příslovce, ostatní jsou přídavná jména; * nepatří slovo *prázdná*, je to přídavné jméno, ostatní jsou číslovky; * nepatří slovo *nechtě*, je to částice, ostatní jsou spojky; * nepatří slovo *dvoje*, je to číslovka, ostatní jsou slovesa

Pokud žák naleznе jiné vhodné řešení a dokáže si ho obhájit, je možné ho akceptovat.

ČTENÍ S POROZUMĚNÍM; OPAKOVÁNÍ 33

19 **Přečti si následující text a odpověz na otázky.**

Z historie a současnosti knihovny v Tachově
Veřejná knihovna vznikla v Tachově v roce 1945. První knihy do ní darovali občané. Od roku 1958 provozovala knihovna pět let bibliobus, který vozil knihy do obcí celého okresu Tachov. Na konci roku 1999 zahájila knihovna provoz internetových služeb. Dnes je knihovna plně automatizovaná. Všechny záznamy o knihách, čtenářích, výpůjčkách, upomínkách, rezervacích knih atd. se provádějí pomocí počítačového programu. (podle internetových stránek MKS Tachov)

PŮJČOVNÍ DOBA

PO	8:00–17:00
ÚT	8:00–14:00
ST	8:00–17:00
ČT	8:00–15:30
PÁ	8:00–14:00
SO	9:00–12:00

■ Co odpovídá textu?

- Výpůjčky se zaznamenávají pomocí počítače.
- Výpůjčky vyřizuje počítač.
- Na čtenáře mluví počítač.

■ Může si přijít dospělý čtenář vypůjčit knihy kterýkoliv den v poledne?

■ Má knihovna jinou otevírací dobu pro dospělé a jinou pro děti?

■ Co je správně?

- Všechny slovesné tvary v textu jsou ve 3. osobě.
- Provoz** je sloveso.
- V posledním větném celku je tvar slovesa **bít**.
- Provádějí se** je slovesný tvar složený.

20 **Diktáty.**

- * Knižní klub nám pravidelně zaslal katalog. Nákup knih je tak cenově výhodnější. Vždy objevím v nabídce něco zajímavého. Táta mi objednal zeměpisný atlas. Bráška si přeje knihu o lidském těle. Máma si oblíbila knížky plné napětí.
- * Knihovnice nám vysvětlila pravidla. Bylo nezbytné vyslechnout úvod pověsti. Po uplynulé době probíhala debata. Následně nám rozdala text. Zbývalo mi pověst dočíst. Při vyplňování pracovního listu jsem si musela všechny informace znovu vybavit. Dílna se mi moc líbila.

Další materiály a podporu naleznete na

fred.fraus.cz,

skolasnadhledem.cz,

v interaktivní učebnici **Flexibooks.**